

Premonstráti v Plzni

Josef Vojtěch Sedláček a šlechta

In: Jindřich Bečvář (author); Martina Bečvářová (author): Premonstráti v Plzni. II. Josef Vojtěch Sedláček, loajální vlastenec. (Czech). Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT, 2024. pp. 611–[640].

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/405476>

Terms of use:

© Bečvář, Jindřich

© Bečvářová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Josef Vojtěch Sedláček a šlechta

Josef Vojtěch Sedláček využíval každou vhodnou příležitost, aby rozšiřoval okruh zájemců o český jazyk a o jeho studium. Působil v tomto smyslu nejen na své studenty a přátele, ale i na vysokou šlechtu. S řadou osobností české, německé i zahraniční šlechty se přátelil.

1. Ruský car Alexandr I. Pavlovič v Plzni

Ruský car Alexandr I. Pavlovič (1777–1825) se na počátku roku 1823 při návratu z politických jednání ve Veroně zastavil v Plzni. Setkal se zde se svou sestrou Marií Pavlovnou (1786–1859), velkokněžnou ruskou a velkovévodkyní sasko-výmarsko-eisenašskou, jejím manželem Karlem Friedrichem (1783–1853), velkovévodou sasko-výmarsko-eisenašským, a jejich dcerami Marií (1808–1877) a Augustou (1811–1890), kteří přijeli z Drážďan a zdrželi se v Plzni téměř týden. Car se ubytoval v hostinci *U Zlatého orla*,¹ pro Marii Pavlovnou a její rodinu byly vyhrazeny prostory na plzeňském krajském hejtmánství.²

¹ Hostinec *U Zlatého orla* se nacházel na rohu Riegrovy ulice a hlavního plzeňského náměstí. Byl to jeden z nejstarších plzeňských kamenných domů, patřil Jiřímu Arnoldovi, který o hosty příliš nestál a pohostinskou práci neměl rád. Dům nesl jméno *U Zlatého orla* od počátku 18. století. V roce 1797 prošel velkou přestavbou, která jej proměnila na dvoupatrový dům. V přízemí byla šenkovna, kulečnický salonek a dvě jídelny, v prvním a druhém patře hostinské pokoje a obrovský taneční sál. V týdeníku *Hyllos* byl roku 1820 označen za nejlepší plzeňský hostinský podnik. Není divu, že právě zde byl roku 1823 ubytován ruský car. Magistrát města se postaral o vhodnou úpravu vnitřních prostor a o zásobování kuchyně čerstvou zvěřinou a rybami.

Ve třicátých letech 19. století se v hostinci scházeli měšťané, kteří si stěžovali na kvalitu piva a na pokles jeho prodeje. Roku 1839 zde byl přijat návrh na založení městského pivovaru sdružujícího právovárečníky, který měl vařit kvalitní pivo bavorského typu. Roku 1842 byl v hostinci naražen první sud z první várky městského pivovaru, který překonal veškerá očekávání. V roce 1918 lid násilně odstranil plastický znak orla, domovní znamení z počátku 19. století, neboť si jej spletl s rakouským orlem, znakem monarchie. Od roku 1921 se jmenoval *Grand Hotel Central*, patřil mezi nejlepší plzeňské hotely. Roku 1968 byl zbořen a na jeho místě postaven moderní hotel *Ural*, který naprosto nerespektoval styl okolní zástavby. Dnes se jmenuje *Central Plzeň*. Více viz [Mš], s. 154–156, [MK2], s. 54, a [BDD], s. 185 (jsou zde dvě fotografie – znak orla s dvojjazyčným nápisem *Hotel Goldner Adler – U Zlatého orla* z roku 1895 a demoliční práce v roce 1968).

² Od října do prosince 1822 se ve Veroně konal kongres *Svaté aliance*, jehož hlavním tématem bylo potírání evropské revoluce. Jednání se účastnili evropští panovníci (rakouský, ruský, pruský, neapolský, sardinský), italská knížata, zástupci Anglie, Francie atd. Seznam účastníků kongresu viz [Sc53], s. 84.

Po ukončení kongresu se ruský car rozhodl pro rodinné setkání v Plzni, kde se roku 1818 na cestě za dcerou zastavila carevna-matka Marie Fjodorovna. Návštěvu Plzně si prý velmi chválila. Je možné, že carova volba byla ovlivněna matčinou zkušeností. Je však též možné,

Velkokněžna Marie Pavlovna byla se svým doprovodem 1. ledna 1823 přijata na radnici a na plzeňském krajském hejtmanství. Následující den si prohlédla město, navštívila nejrůznější pamětihodnosti a nevynechala ani Filozofický ústav a gymnázium, kde pohovořila zejména s prefektem Steinhausrem a profesorem Zauprem.³

Marie Pavlovna i její manžel Karel Friedrich obdivovali Goethovu poezii. Marii Pavlovnu označil Goethe za jednu z nejvýznamnějších žen své doby. Není tedy divu, že chtěla navštívit gymnázium a osobně se seznámit s Zauprem, překladatelem z klasických jazyků, básníkem a Goethovým přítelem. Velkovodská rodina byla rovněž uvítána plzeňským sborem ostrostřelců, plzeňským vojskem, reprezentanty krajské vlády a představiteli duchovenstva.

Ruský car před příjezdem do Plzně vyslal své posly, aby prověřili situaci v Plzni a důrazně upozornili vedení města, že si nepřeje žádné okázalosti a slavnosti, což muselo být radnicí i krajem respektováno. Toužil nerušeně pracovat a užít se svými příbuznými pravoslavné vánoční svátky. Dorazil do Plzně v nočních hodinách 2. ledna 1823. Přivítalo ho slavnostně nasvícené město. Plzeňané si nenechali ujít návštěvu ruského panovníka. Někteří měli ještě v živé paměti Suvorovova vojska, která koncem roku 1799 probudila všeslovanské sympatie a panslavistické touhy. Carův noční příjezd do Plzně byl proto patřičně oslaven:

Dne 2. ledna o 12. hodině v noci přijel car Alexander I. Pavlovič. Přes výslovné přání panovníkovo očekávalo jej opět banderium mladých měšťanů a svými pochodněmi ozařovalo jeho vjezd do města. Ačkoli tento dál se v pozdní noční hodinu, kdy byla Plzeň zpravidla ponořena v hluboký spánek, bylo obyvatelstvo plzeňské na nohou a tvořilo od brány až po náměstí hustý špalír. Před hostincem »U zlatého orla« pak stál měšťanský střelecký sbor v plné výzbroji. Veškerá okna po cestě, kudy se carský průvod bral, jakož i veškerá okna domů na náměstí byla slavnostně osvětlena.

U vchodu do jmenovaného hostince uvítal cara při jeho vystoupení z vozu čestný člen střeleckého sboru prof. Jos. Vojt. Sedláček českou řečí. Car patrně potěšen poděkoval Sedláčkovi rusky, načež vyslechl přivítací pozdravení purkmistra Davida, jemuž rovněž poděkoval a požádal jej, aby od jakékoliv další oslavy a také představování úřadů bylo upuštěno, ježto hlavním účelem jeho pobytu jest odpočinek po cestě a setkání s rodinou sestřinou. ([Sc53], s. 86)

že volbu Plzně ovlivnil Johann Wolfgang von Goethe, ministr Sasko-výmarského vévodství, který cestu rodiny velkovévody Karla Friedricha do Plzně připravoval. Jak víme, Goethe byl v kontaktu s plzeňskými premonstrátskými profesory i s plzeňským krajským hejtmanem. Viz [Sc42], s. 71–72.

Plzeňské krajské hejtmanství sídlilo v tzv. *Guldenerovském domě* na rohu náměstí a Školní ulice (později Fodermayerova, dnes Smetanova). Viz [BM], zejména s. 13.

³ Podrobná zpráva o velkokněžnině přítomnosti ve škole, o Sedláčkově setkání s carem a jejich rozmluvě zaujímá v kronice gymnázia téměř celou stránku. Je to zvláštní, neboť Sedláček nebyl profesorem gymnázia, ale Filozofického ústavu. Viz *Res gestae anni 1808*, fond [NSG], i. č. 13d27, s. 45. Rovněž je zajímavé, že carova návštěva školy není zmíněna v kronice Filozofického ústavu. Viz *Geschichte der philos. Lehranstalt*, fond [FÚ], i. č. 13b131.

Přestože si car výslovně přál, aby se jednalo o soukromou cestu a nechtěl žádné velké oficiální přijetí a oslavy, přijal několik významných představitelů plzeňského politického i kulturního života a spolu se svým pobočníkem knížetem Volkonským se zapsal do *Pamětní knihy plzeňských ostrožtělů*.⁴

Jedním z přijatých byl i Josef Vojtěch Sedláček, který cara doprovázel na jeho procházkách, ukazoval mu pamětihodnosti a seznamoval ho s historií města. Hovořil s ním německy nebo rusky, neboť jako jeden z mála v Plzni prý ovládal ruský jazyk. Prostřednictvím carova osobního pobočníka poslal carovi výtisk své učebnice geometrie [X-33] a ódu *Hymnus na Geho Magestátnost Alexandra Iho, Cysaře a Samowládce ussech Rusú ...* [X-35], kterou na jeho počest složil a vydal jako samostatný list. Jeho óda vyšla též v časopisu *Čechoslaw*.⁵ Byla napsána česky, avšak pro carovo snadnější porozumění v ní bylo užito hodně rusismů.

Sedláček byl carem očarován, byl velmi hrdý na své setkání s ním a často prý svým přátelům a příbuzným o něm vypravoval. Jeho průběh popisují následující slova, která se tradovala v rodině Sedláčkovy sestry:⁶

Car Alexandr obdařil jej brillantovým prstenem a pravil k němu: „Kdybych takových mužů měl v říši své, jako jsi ty, pokládal bych se za šťastného mocnáře.“ Na tato slova vstal a Sedláčkovi ruku políbil. V hlubokém pochopitelném dojetí a v němé rozpačitosti Sedláček caru také ruku políbil. Dlužno míti na mysli, že Sedláček byl kněz a pocta ta snad též této jeho důstojnosti platila. Často prý pak toto sestře své, ženě naprosto pravdomluvné, vyprávěl.

([201], s. 142)

Návštěva ruského cara v Plzni vzbudila velkou pozornost celého města, jak dokládají Hruškovy plzeňské paměti i novinový článek J. Lehkého.⁷ Právě z tohoto článku se dozvídáme nejen o Sedláčkově ocenění, ale také o tom, že drahé prsteny dostali i jiní Plzeňané. Briliantový prsten obdržel purkmistr,

⁴ Carova návštěva Plzně viz [MK2], s. 92–94.

⁵ Viz [X-36]. Samostatný otisk hymnu je uložen ve fondu [JVS]. Na jeho zadní straně je Sedláčkovou rukou napsaný dopis neznámému adresátovi, v němž líčí své setkání s carem Alexandrem I. Pavlovičem, jeho rodinou a Nikitou Grigorjevičem knížetem Volkonským (1781–1844), aktivním účastníkem válek s Napoleonem. V sešitu [PZS] (německá část, s. 1–4) je německá verze Sedláčkovy ódy na Alexandra I. Pavloviče nazvaná *An Sn Majestät Alexander I. Kaiser aller Russen bey Gelegenheit Allerhöchst seiner Anwesenheit zu Pilsen im Jänner 1823. Nach des Verfassers böhmischen Originale frey verdeutsch*. Vznikla volným překladem českého originálu. Německou verzi se nepodařilo dohledat v dobovém tisku.

Samostatný otisk hymnu je uložen i v archivní složce [Ch-1], v níž je i rukopis obsahující českou a německou verzi hymnu (2 a 2 strany).

⁶ Poznamenejme, že informace o Sedláčkově setkání s ruským carem byla sepsána neznámým autorem na základě pramenů, které poskytl Sedláčkův prasynovec Josef Vilím, učitel národní školy v Jabkenicích.

Sedláčkovu ocenění briliantovým prstenem je připomenuto i v krátkém hesle *Sedláček Josef Vojtěch* ve slovníku [Ran] z roku 1887 (viz s. 831), v hesle *Sedláček Josef Vojtěch* [Ry3] v Riegrově slovníku [RSN], ve Wurzbachově lexikonu [Wur], 1877, s. 282; viz též [Go1], s. 168.

⁷ Viz [Hr], s. 316, a [Le].

který cara německy uvítal a uvítací řeč nechal vytisknout v slavnostní úpravě, navíc zdarma zapůjčil svůj byt, který byl upraven na pravoslavnou kapli, aby car mohl náležitě a nerušeně oslavit ruské vánoční svátky. Hejtman plzeňského kraje obdržel od saského velkovévody obdobný prsten a velkokněžna Marie Pavlovna stejným způsobem ocenila krajského komisaře za služby, které jim poskytly v průběhu jejich návštěvy v Plzni. Asi o půl roku později dostal obdobný prsten od Alexandra I. Pavloviče také Václav Hanka, pražský vlastenec a kurátor *Wlastenského museum*.⁸

Sedláček o setkání s carem vyprávěl a psal svým přátelům a známým. Například František Josef Sláma a Juraj Palkovič⁹ mu k setkání s carem gratulovali a vyptávali se, co car říkal, o co se zajímal, o čem se Sedláčkem hovořilo, a jak na sdělené věci reagoval. Našli se však i tací, kteří Sedláčkovo nadšení pro cara a jeho radost ze setkání kritizovali.¹⁰

Sedláček si carova daru velice vážil, rád se s ním chlubil ve společnosti přátel a nechal se s ním i vyobrazit. O tom, jaký na něho setkání s carem udělalo dojem, vypovídá i jeho dopis Josefu Liboslavu Zieglerovi z ledna roku 1823:¹¹

Nebude Vám snad nepřijemné, když Vám v rychlosti onu, jakožto pro přítele potěšitelnou zprávu dám, že si čeština zase jedenkrát v Plzni nějaké cti dobyla.

Císař Alexander, jsa od 1.–7. ledna b. r. v Plzni, ačkoliv žádných slavností ani audiencí nepřipustil, předce semnou dělal výminku a obdržev po knížeti Volkonském mou báseň a geometrii, nechal si mne předvolati, a co nejulídněji a nejmilostivěji vyptával se mne brzy po rusku, brzy po německu na stav našeho lyceum, naši kanonie, české literatury a způsob mé geometrie.

Pak mne tím nejlaskavějším a nejpobožnějším, pro mne – ačkoliv kněze – překvapujícím způsobem propustil. Při tom jsem byl jeho Milostí císaře Alexandra obdarován velmi krásným a stkvostným brilliantovým prstenem. Však o tom dosti.

V té básni rusiziruji, abych byl císaři srozumitelnějším. ([Ry1], s. 329)

⁸ Viz [Sñ1].

O Hankově vyznamenání psal velmi ironicky v červenci roku 1823 Čelakovský Kamarýtovi: *A nyní nastav uši a slyš! Včera, totiž dne 17 Července obdržel náš Hanka skrze ruské vyslanstvo ve Vídni drahý prsten od Jeho Majestátu, Ruského cara, Alexandra. Mně ho Hanka ukazoval, já krasnějšího jak živ neviděl; cena jeho 1500 fr. stříbrě snad i víc – tak se jenom soudí. ... A to činí cizí vladař! Před půl letem Sedláček. druhdy jeho matka Puchmír., kdož by sobě takové vлады nežádal! Hankovy štěstí kterého nyní požívá srdečně přeji a raduji se velmi; neboť i on byl až do 30 roku věku svého mučedlníkem naší slovesnosti. Ypsilonáři budou otvírati huby.* ([B1], s. 192, dopis viz s. 191–192)

Doplňme pro úplnost, že roku 1820 ruská carevna-matka Marie Fjodorovna (původním jménem Sofie Dorothea Württemberská, 1759–1828), manželka ruského cara Pavla I. Petroviče (1754–1801), darovala Puchmajerovi diamantový prsten za to, že jí dedikoval německy psanou mluvnici ruského jazyka. Připomeňme, že roku 1818 pobývala v Plzni. Viz pozn. č. 2.

⁹ Dopisy z 25. 1. a 30. 5. 1823 jsou uloženy ve fondu [JVS].

¹⁰ Viz např. korespondence mezi Jungmannem a Kamarýtem, která je zpracovaná v disertační práci [S1], s. 59–60.

¹¹ Část Sedláčkovy korespondence s Zieglerem vyšla tiskem, viz [Ry1].

Sedláčkovu nadšení není překvapivé, neboť kolikrát za život se obyčejný člověk setká s ruským carem a dostane od něho brilantový prsten?

Sedláček napsal 8. ledna 1823 o své audienci u ruského cara opatu Reitenbergrovi. Vylíčil mu průběh setkání, carův zájem o plzeňské školy, Čechy apod.¹² Ani v tomto dopise Sedláček neskrýval své okouzlení z carské návštěvy a osobního přijetí.

Dne 10. ledna 1823 nejvyšší purkrabí království Českého hrabě Libštejnský z Kolovrat v soukromém dopise blahopřál Sedláčkovi k ocenění, které získal od ruského cara.¹³

Sedláček o svém setkání s carem vyprávěl i svému příteli Adalbertu Josephu Krickelovi, rakouskému topografovi, cestovateli a spisovateli, který tuto událost včetně zmínky o brilantovém prstenu vylíčil v cestopisu [Kri], s. 198.

Josef Vojtěch Sedláček nebyl jediný, kdo u nás oslavoval ruského cara Alexandra I. Pavloviče. Již od roku 1799, kdy vítězná ruská vojska generála Suvorova byla v Čechách, byl ruský car a jeho vojsko kladně přijato a opěvováno. Pozitivní vztah k Rusům ještě vzrostl po bitvě národů u Lipska, a zejména po Napoleonově drtivé porážce při tažení na Moskvu. V české vlastenecké společnosti došlo téměř k zbožštění cara, Ruska, ruského jazyka a kultury. Rusko bylo chápáno jako mocnost, která podá pomocnou ruku všem utlačovaným slovanským národům. Mnozí čeští i slovenští spisovatelé a básníci (např. Josef Jungmann, Antonín Marek, Matěj Milota Zdirad Polák, Václav Alois Svoboda, František Ladislav Čelakovský, Michal Silorád Patrčka, Tomáš Fryčaj, Juraj Palkovič, Řehoř Dankovský) byli ovlivněni panslavismem a psali oslavné hymny a ódy na cara a Rusy, oslavovali jejich vítězství, volali po velké všeslovanské říši apod. Jiní (např. Antonín Jaroslav Puchmajer, Jan Hýbl, Juraj Palkovič, Václav Hanka, Pavel Josef Šafařík) vydávali ruské gramatiky, psali do novin o ruské kultuře, udržovali kontakty s ruskými jazykovědci, historiky, umělci apod. Teprve ve druhé polovině třicátých let a zejména ve čtyřicátých letech 19. století nastalo určité vystřízlivění a objevila se i věcná kritika Ruska související zejména s jeho politikou na obsazeném polském území (např. Pavel Josef Šafařík, Karel Havlíček Borovský, František Ladislav Čelakovský, Josef Krasoslav Chmelenský).¹⁴

Sedláčkovu setkání s ruským carem neuniklo ani zájmu čelákovických radních a vlastenců. Bohumil Ferles v pamětech uvedl:

¹² Sedláčkův dopis je uložen v archivní složce [Ch-6]. Opis je ve složce *Sedláček* fondu [MS], karton č. 1025.

¹³ Libštejnského blahopřejný dopis je uložen v archivní složce [Ch-1]. Vyplývá z něj, že Sedláček hraběti v dopisu z 8. 1. 1823 popsal události v Plzni, pochlubil se carovým oceněním a současně požádal hraběte, aby dva exempláře jeho geometrie věnoval císaři Františkovi I. a hraběti z Vrba, nejvyššímu dvorskému komorníkovi. Hrabě Libštejnský z Kolovrat tak učinil a předal jim též informace o dění v Plzni.

¹⁴ O vztahu české vlastenecké společnosti k ruskému caru Alexandru I. Pavloviči viz např. [Pž3], s. 173–175. O pohledu českých buditelů na ruského cara, vojsko a kozáky, na ruský lid, jeho jazyk a kulturu viz též [Ku], zejména s. 230–232, 337.

Sepsal ... v češtině poprvé matematiku, kterou r. 1823 dne 3. ledna, jak v knize s přaskou zaznamenáno, ruskému caru věnoval, když právě Plzni z kongresu z Verony se vracel a o Sedláčkovi uslyšev, jej k sobě povolal a dlouho s ním rozprávěl. Za to obdržel od císaře briliantový prsten v ceně 1000 zl. a na rozchodu mu car jako knězi (prý) ruku políbil. ([FB], s. 194)

Poznamenejme, že Bohumil Ferles popsal Sedláčkovu setkání s carem střízlivě a víceméně správně. Víme, že Sedláček cara provázel při jeho prohlídkách plzeňských pamětihodností a při návštěvě škol. Kniha „s přaskou“ neboli kronika města Čelákovic I. zdůrazňuje Sedláčkův věhlas:

Pan páter Vojtěch Sedlaczek, doktor a profesor mudrctví, slouží Čelákovickým ke cti, jímž se honositi mohou. On první matematiku sepsal v češtině a protož L. P. 1823 dne 3. ledna, když ruský car z Vlach z města Verony od kongresu nazpátek skrz Plzeň jel a v těch dnech se dozvěděl o tomto muži (rozenci zdejší), chtěje jej znáti a s ním rozmlouvati, poslal pro něho, s ním rokoval, při které příležitosti jemu svou knihu, která až podnes ve vzácnosti jest, obětoval [věnoval]. Za tento prezent obdržel zlatý prsten s brilianty v ceně 1000 f. w.w.

([Šč], díl I., s. 45)

Návštěva cara Alexandra I. Pavloviče v Plzni byla znovu připomenuta roku 1931. Ferdinand Pátek pro svůj článek *Ze staré Plzně. Návštěva cara Alexandra I.* [Pá] využil Lehkého článek [Le] z roku 1823 a připojil k němu Sedláčkovu ódu na ruského cara v podobě, v jaké byla otištěna v Hruškových pamětech [Hr].

Na základě informací v [Hr] a starých zpráv popsal Sedláčkovu setkání s carem Zdeněk Růžek [Růž], s. 51–53, který roku 1962 uveřejnil rozsáhlou studii o česko-ruských vztazích týkajících se Plzně.

Sedláčkův prsten po jeho smrti přešel mezi poklady tepelského kláštera. Rozhodnutím opata Helmera byl na počátku 20. století dán do užívání Alfonsu Eduardu Jelínkovi, profesoru plzeňského gymnázia. Bylo to jak uznání Jelínkovy práce, tak jistý důkaz zvláštní Helmerovy přízně.¹⁵ Po Jelínkově smrti se prsten patrně vrátil do pokladnice tepelského kláštera. Jeho další osud se nepodařilo zjistit.

2. František de Paula hrabě Deym ze Strítěže

Jedním ze Sedláčkových přátel byl František de Paula hrabě Deym ze Strítěže (1769–1832), který pocházel ze starobylého českého šlechtického rodu. Původně spravoval rodinné panství a zámek Vodice, roku 1799 koupil panství v Hostinném a nedaleké obce Čermnou a Dolní Buky. Byl vynikajícím hospodářem, věnoval se zemědělství a textilní výrobě. Patřil mezi podporovatele *Wlastenského museum*, byl velkým příznivcem české kultury, ve Vídni se zasadil o zavedení českých bohoslužeb. Byl známým filantropem, postaral se mimo

¹⁵ Více viz [Sc27], o prstenu viz s. 63. Viz též [Sc44].

jiné o hmotnou podporu hladovějících krkonošských horalů.¹⁶ Hrabě Deym si Sedláčka oblíbil, někdy ho bral jako společníka na své cesty.¹⁷

Sedláček své přátelství a obdiv k hraběti Deymovi a jeho aktivitám vyjádřil v několika ódách. Některé vznikly jako ohlasy na jejich společné cesty, jiné jsou novoročními přáními. Zapsány jsou v Sedláčkově sešitě [PZS]. Z roku 1828 jsou dvě – *Andenken an Tobitschau in Mähren, Gedichtet in Neuschloss in Böhmen bei Arnau in Oktober 1828* ([PZS], německá část, s. 31–33)¹⁸ a *Zum Jahreswechsel 1828 An Sr. Hochgeborn den Herrn Gr. Fr. de P. von D.* ([PZS], německá část, s. 40–44). Z roku 1830 a 1831 jsou další dvě – *Der Nachmahl dem Grundlegen meiner Empfindungen bei Valhalla 18. Oktob. 1830* ([PZS], německá část, s. 59)¹⁹ a *K nowému Roku 1831 na Geho Hraběcj Milost Wysoce Urozeného Pána, Pana hraběte Františka de Paula Deyma, cjs. Komornjka, Rytjře Řádu sv. Leopolda atd.* ([PZS], česká část s. 137–140).

V archivní složce [Ch-1] je uložen čtyřstránkový rukopis česky psané básně *Přigmi s krkonoských sněhorodných sjdel ...*, kterou Sedláček sepsal v období 1827 až 1828 na oslavu Deymových vlasteneckých a filantropických aktivit. Báseň jako jedna z mála není Sedláčkem popedpsaná. Její opis moderním pravopisem je uložen v archivní složce [Ch-3].²⁰

¹⁶ O přátelství hraběte Deyma s českými vlastenci a jeho roli v českém národním obrození vypovídá i nedatovaný dopis Františka Bohumíra Štěpničky, který je uložen ve fondu [JVS].

¹⁷ Viz např. Sedláčkův dopis z 6. 9. 1826 opatu Reitenbergrovi, v němž popsal své plány na prázdninové dny (Praha, Hostinné, Vídeň). Zmínil pozvání hraběte Deyma k cestě do Vídně, kam měl doprovodit Deymovy syny. Požádal opata, aby cestu schválil a aby mu vystavil písemné dovolení, které by mohl předkládat jako cestovní doklad. Zamýšlel se cestou zdržet v Brně, Bratislavě, Salzburku a Budapešti. Dopis je ve složce [Ch-7], kam byl chybně zařazen.

¹⁸ Sedláček tuto ódu patrně sepsal jako ohlas na cestování s hrabětem Deymem po Moravě. Jak je z názvu zřejmé, vznikla v Nových Zámčích (Neuschloss) u Hostinného (Arnau), tj. na panství Deymů.

Pozdně renesanční zámek v Nových Zámčích ze 16. století byl v 18. století značně zchátralý. Počátkem 19. století byl využíván jako kanceláře a byty vrchnostenských úředníků, roku 1835 byl přebudován na papírnu. Teprve v osmdesátých a devadesátých letech 19. století byl potomky hraběte Deyma přestavěn a rozšířen na reprezentativní venkovské sídlo. Sedláček tedy v Nových Zámčích pobýval v době, kdy zámek asi velký luxus nenabízel.

¹⁹ Vznik této ódy byl inspirován návštěvou neoklasického památníku Walhalla, který dal v letech 1830 až 1847 vybudovat král Ludvík I. Bavorský (1786–1868) nad Dunajem blízko Řezna. Během výstavby byl ozdoben bustami významných postav a hrdinů evropských dějin. Sedláček hotový památník nespatriil, mohl však být ovlivněn německými romantiky, pro něž se Walhalla (původně severská mytologická síň padlých hrdinů) stala symbolem velkolepé pohanské germánské kultury. Původní norské mýty byly na počátku 19. století v německém kulturním prostředí všeobecně oblíbené.

Je možné, že k návštěvě Walhally byli Sedláček a jeho přítel Deym inspirováni kněžnou Thurn-Taxis. Ta v listopadu 1830 Sedláčkovi napsala: *Že položení základního kamene pro Walhallu také ve Vás nadšení vzbudilo, tomu se nedivím. Byl to opravdu imponující okamžik a nádherné divadlo, kterému byly všechny zevní okolnosti příznivé. Kéž by volba těch, kdož mají být do Walhally přijati, byla hodně svobodomyšlnou – leč to se dá od krále Ludvíka očekávat.* ([Sc27], s. 78) Sedláček se asi zúčastnil velkolepé oslavy kladení základního kamene Walhally a kněžně Thurn-Taxis o tom podal podrobnější zprávu.

²⁰ Žádnou z výše uvedených básní se nepodařilo najít ani v dobových novinách, ani jako samostatný tisk.

3. Cesta přes Chodsko do Řezna

O velikonočních svátcích roku 1826 podnikli František de Paula hrabě Deym a Josef Vojtěch Sedláček cestu do Bavorska. Sedláček ji poměrně podrobně vylíčil ve svém článku *Zlomky z popsánj cesty do Řezna, l. 1826 vykonané* [X-49]. Popsal krásy krajiny, památky a zajímavosti nejdůležitějších českých a německých míst a měst, kterými jen projeli nebo se v nich krátký čas zastavili. Přidal i informace o výběru mýtného, o chování a zvycích lidí apod. Zajímal se o techniku, řemesla a školství. Větší pozornost věnoval Chodsku a Chodům, okouzlili ho Domažlice a Klenčí, neopomněl přidat povzdech nad poněmčením některých regionů západních Čech. Začal uvažovat o sepsání historické a vlastivědné studie věnované Chodsku. K uskutečnění této myšlenky se však bohužel nedostal. Jeho zájem o Chodsko připomněl Emil Felix v monografii [Fe9]. Zdůraznil, že Sedláčkovo líčení Chodska je typicky osvícenské a vlastenecké:

Ačkoliv Sedláček na své velikonoční cestě krajem pouze projel, neušel jeho pozornosti svébytný lid chodský ...

Sedláčkův zájem z roku 1826 jest zajímavý. Osvícenský učenec viděl, uvědomoval si chodský svéráz, ale k jeho zachycení nedospěl. Nebyl to jenom nedostatek času. Sedláček je typický osvícenec, klasicista. Teprve další generace literární, napojená romantikou, dovedla plně vystihnouti svéráz lidový a objeviti dosud neznámou krásu Chodska ... ([Fe9], s. 13–14)

Felix vyzdvihl, že Sedláček popsals nejen krásy přírody, památky a život lidí, ale především poukazoval na jazykové poměry na Chodsku, všimal si úplného poněmčení některých oblastí Chodska a kritizoval je.

Martin Tomášek ve studii [Tm] z roku 2015 ocenil Sedláčkův článek [X-49] těmito slovy:

Prvním, kdo nás seznámil se zkušenostmi z cestování (budoucím) Němecem, byl plzeňský vlastenecký učitel Josef Vojtěch Sedláček, který v letech 1826 a 1829 pobýval v rodině Thurn-Taxisů v bavorském Řezně. Ve svých Zlomcích ... připomíná řezenský křest českých pánů, kterému vděčíme za pronikání křesťanství do Čech, chválí místní obyvatele, k radosti hostitelů zpívá české písně a na žádost kněžny je překládá ... Stručné vylíčení krajiny v úvodní části je nekonfliktní a odpovídá celkově pozitivním dojmu z pobytu v cizině ... Zajímavé je, že až na území Čech autor pečlivě sleduje, které obce jsou české a které německé, neuvažuje „slovansky“, takže slovem nepřipomíná, že byl v Řezně souzen, zmrzačen a pohřben velkomoravský kníže Rostislav. ([Tm], s. 243–244)

Sedláčka zařadil do historického vývoje české cestovatelské literatury po Německu 19. století.

Největší pozornost Sedláček věnoval Řeznu, které detailně a mistrně charakterizoval. Přiblížil jeho historii, popsals nejvýznamnější duchovní i světské památky, sochy, zahrady a parky, ale i fungování uhelného trhu, obchodů a hos-

tinců. Článek měl charakter dobového cestopisu, který sepsal nadšený, všímavý a na cestu dobře připravený a poučený cestovatel.²¹

Sedláček si velmi vážil možnosti setkat se s Augustem Krämerem, hlavním knihovníkem a archivářem knížecího rodu Thurn-Taxis, s nímž se znal již ze západočeského Chotěšova. Prohlídka knížecí knihovny Sedláčka nadchla.²²

Vyvrcholením Sedláčkovy cesty byla návštěva sídla rodu Thurn-Taxis a především seznámení s Terezií Matyldou Amalií kněžnou Thurn-Taxis (1773–1839) a jejím manželem Karlem Alexandrem knížetem Thurn-Taxis (1770–1827), kteří patřili mezi Deymovy přátele. Sedláček v jejich rezidenci strávil několik nezapomenutelných dnů, které barvitě popsal:

Byłot to w zelený čturtek po stolowanj, an sem od SS. Osw. pobjdnut byl, abych we veliké sjni u fortepianu w přjtomnosti knjžecjho dworu některé české pjsně zazpjal. I gakkoli nesměle sem se k tomu měl swědom gsa sobě swé nedostatečnosti: předce libý zwuk řeči nassj, měkkost a gemnost gazyka wůbec ode dworu celého s pochwalau a s plesem přigaty byly. Po tomto pokusu geli sme s knjžecjm rodem do diwadelnjho stawenj, kdežto w harmonické sjni slawně provozowáno bylo veliké oratorium Ramlerowo s hudbau Graunowau. Tu hned po prwnjm oddělenj Gegj král. Wýsost, kněžna Theresie, přikročiwssi ke mně tázala se: zdaliby několik strof, které se gj neylépe ljbyly, i do česstinj přeložiti se dalo? Čemuž gá arci přiswědčiw, doložil sem, že sám to tauž měrou a týmž rýmem slowo k slowu ihned učiniti hotow gsem. Čemuž ussak ona nepřiwoliwssi, slibem mne toliko zawázala, abych gj to druhý den hotowo přinesl.

Stalo se tehdáž, když sem w noci pilně w tom pracowal, že asi o půlnoci náhodau opony u oken od swjček se zňaly, a gá samotinký, nemage wody na pohotowě, holau rukau plamen, aby se dále nerozhořel, krotiw a dusiw, téměř o ruku bylbych přissel, která popálená přes noc tak naběhla, že sem druhého dne lékaře, ranhogiče i wsselikého ssetřenj welice potřebowal. Při tom ussem práce byla přes noc dokonána, přepsána, ráno panj kněžně odewzdána, a s takowau ljbstj i s podiwenjm přigata, že od té doby Gegj král. Wýsost, zamilowawssi česstinu, gj se učiti sobě umjnila, i skutečně hned odemne w tom počátek učiniwssi, slibem wysokým mne zawázala, že gak mile do Čech na swá panstwj (Chotěssow a Richenburk) přigede, we wyučowanj w česstině s nj pokračowati budu. A co tak horliwě Gegj Wýsost před se wzala, to i s nesmjrnau horliwostj wywedla; wyhledawssi sobě hned w Řezně učitele českého, tak pilně se cwičila, že brzi na to při Gegjm přigetj do Čech k mému nemalému podiwenj giž po česku mne přiwjtawssi, téměř skrze čtrnácte dnj denně i ssest hodin semnau w česstině se cwičila. Gegj sslechtnau horliwost a wysokau wážnost

²¹ O Sedláčkově cestě do Řezna viz [AB].

²² V archivní složce [Ch-1] je uložena brožura *Taxis Ehre; oder die Umwandlung des Namens: Schloss Trugenhofen in Schloss Taxis. Eine Dichtung, mit beigefügten Erläuterungen zur Geschichte des Hochfürstlichen Hauses Thurn und Taxis*, kterou roku 1823 v Řezně vydal A. Krämer. Na šestatřiceti stranách přiblížil historii a krásy sídla rodu Thurn-Taxis. Sedláček si dva exempláře této publikace uschoval.

pro nassi vlast i řeč, poznati gest ze wssech listů od nj do Čech posjlaných; každý prospěch w literatuře nassi gj opravdowau radost působj a prozornost gegj k sobě obracuge. Tak usslechtilý přjklad na tak vysokém mjstě za to mám, žeby mnohým w Čechách podnětem býti mohl k následowánj geho, gakož gisté wssem vlastencům nassim ke zwlásstnjmu potěssenj slaužitj bude.

([X-49], s. 125–126)²³

Některé zdroje uvádějí, že Sedláček naopak překládal texty českých národních písní do němčiny, neboť kněžna Thurn-Taxis byla uchváčena Sedláčkovým zpěvem a chtěla znát texty písní, které zpíval. Sedláčkovy osobní vzpomínky však budou pravděpodobně důvěryhodnější, byť logičtější by snad byl překlad českých písní do němčiny.²⁴

Není jasné, čím a jak Sedláček na vzdělanou, kultivovanou a uměnilovnou kněžnu zapůsobil. Bylo to patrně jeho příjemné vystupování a výborné vzdělání, jeho hra a zpěv, dobrý výběr českých písní, jeho určité sebevědomí, s nímž prohlásil, že překlad a přebásnění obratem provede, jeho neuvěřitelné nasazení a nečekané splnění slibu, snad jeho milá roztržitost a s ní spojený „požár“. Je však zřejmé, že dokázal kněžnu nadchnout pro český jazyk, takže se o český jazyk začala zajímat a dokonce se jej učit.²⁵

Pravděpodobně při návštěvě Řezna roku 1826 Sedláček poznal Jeannettu von Amira (de Amira), rozenou hraběnku z Klenové, která pocházela ze starobylého českého rodu, jehož hrad Klenová se nachází nedaleko Janovic nad Úhlavou na Klatovsku. Zajímala se o události v Čechách, o českou kulturu a umění. Se Sedláčkem si pravidelně dopisovala v letech 1826 až 1831.²⁶

4. Kněžna Thurn-Taxis

Terezie Matylda Amalie byla nesmírně zajímavá a na svoji dobu podnikavá a neobvyklá žena. Narodila se jako dcera Karla II. Ludvíka Friedricha vévody Mecklenbursko-Strelitzkého (1741–1816) a jeho první ženy Frederiky Karolíny

²³ Sedláček v divadle vyslechl slavné oratorium *Der Tod Jesu* (1755). Autorem libreta je Karl Wilhelm Ramler (1725–1798), německý básník, který získal univerzitní vzdělání v Halle. Jako profesor logiky a literatury vyučoval na berlínské kadetní škole, v letech 1790 až 1796 vedl berlínské dvorní divadlo. Autorem hudby je Carl Heinrich Graun (1704–1759), německý hudební skladatel a proslulý tenor. Po studiu zpěvu a hudby v Drážďanech působil v operě v Drážďanech, Braunschweigu, Rheinsbergu a Berlíně. Složil řadu oper, kantát, oratorií a koncertních skladeb. Oratorium *Der Tod Jesu* bylo v Německu až do poloviny 19. století velmi oblíbené a často hrané právě na velikonoční svátky.

²⁴ Viz [Sc44].

²⁵ V první polovině 19. století se česky učil i Maxmilián II. Josef Bavorský (1811–1864), který byl od roku 1848 bavorským králem.

²⁶ Německy psané dopisy Jeannetty von Amira jsou uloženy v archivní složce [Ch-1]. Von Amira informovala Sedláčka o studijních záležitostech svého syna, o aktivitách svého otce v Řezně a v Plzni, o životě v paláci Thurn-Taxisů. Těšila se na další setkání, připomínala veselé chvíle, které prožili díky jeho zpěvu a vtipu. V dopisu z 6. 1. 1828 se zmiňovala, že je dobře informovaná o tom, co potkalo opata Reitenbergra, a litovala, že se Sedláčkovi asi nepodaří navštívit Řezno.

Luisy princezny Hessensko-Darmstadtské (1752–1782). Tereziinou tetou byla Charlotta Mecklenbursko-Strelitzká (1744–1818) manželka anglického krále Jiřího III. (1738–1820). Tereziina mladší sestra Luisa Augusta Wilhelmina Amalie (1776–1810) se stala manželkou pruského krále Friedricha Viléma III. (1770–1840), další sestra, Frederika Luisa Karolina (1778–1841), byla hannoverskou královnou díky svému třetímu sňatku s Arnoštem Augustem I. Hannoverským (1771–1851).

Na přání své tety a rodiny se Terezie Matylda Amalie provdala za Karla Alexandra knížete Thurn-Taxis, s nímž měla sedm dětí, jen tři se však dožily dospělého věku.²⁷ Mladý pár nejprve sídlil ve Frankfurtu nad Mohanem ve velkolepém *Palais Thurn und Taxis*. Když se však Karel Alexander stal hlavou rodu a převzal vedení prosperující firmy, která zprostředkovávala poštovní služby po celé Evropě, přestěhovali se roku 1799 do bavorské rodové rezidence v Řeznu.

Terezie Matylda Amalie se zajímala nejen o správu domu, ale také o chod firmy Thurn-Taxisů a o evropskou diplomacii, pěstovala umění a literaturu. Ve svém salonu často hostila básníky, spisovatele a umělce (např. Jean Paul, Friedrich Rückert, Johann Kaspar Lavater, Friedrich Gottlieb Klopstock a Joseph Franz von Goetz²⁸) a vedla velmi nákladný život.

Snažila se všemožně chránit a rozšiřovat podnikatelské aktivity rodu Thurn-Taxisů, které za napoleonských válek utrpěly velké ztráty. Proto navštívila Paříž a vedla politická jednání s Napoleonem Bonaparte (1769–1821). V době

²⁷ S bavorským diplomatem Maximilianem-Emanuelem von Lerchenfeld (1772–1809) měla nemanželskou dceru Amalii (1808–1888), která se stala díky svému sňatku významnou členkou vysoké ruské aristokracie. S tímto diplomatem měla ještě Jiřího Adolfa (1806–1865), dvojčata Elisiu (1807–1875) a Maxe (1807–1845) a dceru Terezii Louisu (1809–1872). Díky svému významnému původu a „shovívavosti“ svého manžela zajistila všem dobré vzdělání, výchovu, budoucnost i postavení. Po Lerchenfeldově smrti se jejím novým milencem stal Alexander von Miltitz († 1845), osobní důvěrník knížete Thurn-Taxis. Měla s ním na přelomu roku 1811/1812 další dítě. Kněžna svého manžela po většinu života podváděla, nevěru vůbec netajila. Značné problémy vyvolávalo i to, že byla luteránka, která žila v katolickém prostředí a prosadila si konání evangelických bohoslužeb v benediktinském klášterním kostele. Karel Alexander kníže Thurn-Taxis své manželce „nekonvenční chování“ toleroval, neboť si byl vědom jejích úspěchů při řízení rodového podnikání i její příslušnosti k vysoké evropské šlechtě.

²⁸ Jean Paul (Johann Paul Friedrich Richter, 1763–1825), německý spisovatel, vešel ve známost svými humoristickými romány a povídkami.

Friedrich Rückert (1788–1866), německý básník, dramatik a překladatel, byl profesorem orientálních jazyků.

Johann Kaspar Lavater (1741–1801), švýcarský protestantský pastor, filozof, spisovatel, básník, malíř, kriminolog a badatel v oboru fyziognomie, na sebe upozornil nejen svými odbornými spisy a básněmi, ale i kontroverzní snahou obrátit na křesťanství Mosese Mendelssohna (1729–1786), proslulého a uznávaného filozofa židovského původu.

Friedrich Gottlieb Klopstock (1724–1803), německý básník, dramatik a jazykovědec, se proslavil eposem o životě Ježíše Krista, vznešenými básněmi, ódami a jazykovými studiemi. Joseph Franz von Goetz (1754–1815), právník, malíř, ilustrátor a portrétista, působil ve Vídni a v Mnichově, odkud byl vypovězen kvůli aktivitám v zednářské lóži. Pak žil v Řeznu a užíval podpory kněžny Thurn-Taxis.

Vídeňského kongresu (1814) se v jejím salonu konala řada politických jednání, setkávali se u ní ruský car Alexandr I. Pavlovič, rakouský státní kancléř Klemens Wenzel Nepomuk Lothar kníže z Metternich-Winneburgu, Charles Maurice de Talleyrand-Périgord (1754–1838), vysoký francouzský politik, diplomat a katolický kněz, a řada dalších evropských politiků.²⁹

Od roku 1820 začaly poštovní služby Thurn-Taxisů opět prosperovat; rodina získala velké množství pozemků nejen v Německu. Roku 1822 zakoupila ve veřejné dražbě za 1 080 000 zlatých panství zrušeného kláštera v západočeském Chotěšově a nedaleký Holýšov.

Chotěšov nacházející se asi 20 kilometrů jihozápadně od Plzně se rozvíjel pod vlivem ženského premonstrátského kláštera, který vznikl zásluhou šlechtice Hroznaty již ve 13. století. Byl osídlen řeholnicemi z Doksan a byl v kontaktu s klášterem premonstrátů v Teplé. Roku 1782 byl chotěšovský klášter zrušen na základě dekretu Josefa II., klášterní majetek připadl *Náboženskému fondu*. Po roce 1822 proměnil rod Thurn-Taxisů rozsáhlý barokní čtyřkřídlý konvent s rajským dvorem a velkými zahradami na své venkovské sídlo.³⁰ Až do roku 1919 se potomci Terezie Matyldy Amalie podíleli na rozvoji kraje (stavba železnice, rozvoj uhelných dolů v Liticích u Plzně a Dobřanech, cukrovarnictví a pivovarnictví).

Je velice zajímavé, že Terezie Matylda Amalie, vysoce postavená německá šlechtična, která měla přístup do kruhů nejvyšší a nejbohatší evropské aristokracie, se ve věku více než čtyřiceti let ze Sedláčkova popudu začala intenzivně věnovat studiu českého jazyka. Díky tomu se v kruzích českých vlastenců stala uznávanou a obdivovanou. Její velký zájem o český jazyk, českou kulturu a historii je o to překvapující, že neměla žádné české předky. Na Sedláčkovo doporučení si najala učitele Duška, s nímž se učila gramatiku a procvičovala českou konverzaci.³¹

Poznamenejme, že se Sedláček s rodinou Thurn-Taxis patrně setkal již roku 1822, kdy Karel Alexander kníže Thurn-Taxis při příležitosti zakoupení Chotěšova navštívil Plzeň, setkal se s předními členy plzeňských ostrostřelců,

²⁹ O životních osudech, aktivitách i zájmech Terezie Matyldy Amalie kněžny Thurn-Taxis viz např. [Pan], [Reis] a [Kys].

³⁰ Klášterní kostel sv. Václava a Panny Marie byl roku 1822 uzavřen a ponechán svému osudu. Roku 1838 vyhořely obě jeho věže a nakonec byl zbourán. V roce 1878 byl konvent pronajat sestřám řádu Navštívení Panny Marie, který obnovil klášterní život a vybudoval penzionát, kde se vzdělávaly dívky z bohatých rodin. Roku 1937 řád za symbolickou cenu od rodu Thurn-Taxis odkoupil konvent, přilehlé budovy a zahrady. Následně rozšířil školu, která však fungovala jen do roku 1939. V časech druhé světové války byl konvikt přeměněn na ubytovnu pro totálně nasazené ženy v okolních municích závodech a ženský chudobinec, který byl svěřen do péče sester. Roku 1950 byl klášter zrušen, řádové sestry byly i s pacienty přesunuty do Litoměřic. Budovu konventu zabrala československá armáda a užívala ji až do poloviny sedmdesátých let 20. století. V roce 1991 byl klášter vrácen sestřám řádu Navštívení Panny Marie, které ho roku 2002 svěřily do péče Chotěšova.

³¹ Josef Linda v *Rozhlédnostech pražských Nowin* [Lin] uvádí, že kněžna Thurn-Taxis se o český jazyk začala zajímat proto, že se chtěla domluvit se svými správci a poddanými na majetcích v západních Čechách.

zapsal se do jejich *Pamětní knihy* a přijal nad plukem čestný patronát. Roku 1823 se při návštěvě Plzně zapsala do *Pamětní knihy* i Terezie Matylda Amalie kněžna Thurn-Taxis.³²

5. Setkání v Chotěšově

Na podzim roku 1826, nedlouho po návštěvě Řezna, se Sedláček setkal s kněžnou Thurn-Taxis při její návštěvě Chotěšova. Tehdy kněžna uvítala Sedláčka delší českou řečí. Její znalosti češtiny obdivoval i František de Paula hrabě Deym, označil ji za „českou spisovatelku“, neboť prý na oplátku Sedláčkův uvítací projev přeložila do němčiny. Sedláček ji v Chotěšově po čtrnáct dnů naruživě učil česky i několik hodin denně. Největší problém jí prý dělala správná výslovnost; výjimečně dobře jí šla gramatika a rozvíjení slovní zásoby. Na rozloučenou jí Sedláček věnoval báseň, kterou si odvezla do Řezna.

Sedláček motivoval kněžnu k zájmu o vše české, jak výstižně popsal Jaroslav Schiebl:

Kněžna Tereza zcela vážně se zahlubala do češtiny, s plnou opravdovostí. Nebylo to pachtění po módní zábavě, ani okamžitý rozmar. Nanejvýš snad romantismus doby k zálibě té přispíval. Ale zásluha, zálibu tu rozvítil, náleží jedině roztomilému enthusiasmu Sedláčkovu, který se při tom ve svém žvilvu nacházel. Pracovali tu professor i vlastenec zároveň. ([Sc27], s. 71)

V *Rozlčnostech pražských Nowin* (viz [X-45]) roku 1826 Sedláček (v poznámkách k básni) nadšeně líčil, že se Terezie Matylda Amalie českému jazyku věnuje pět až šest hodin denně, že pečlivě studuje českou gramatiku, jejíž učebnici stále vozí s sebou, že na jejím dvoře působí několik Čechů a při stolování se někdy mluví i česky, že i svou dceru a svého syna přiměla ke studiu českého jazyka. Sedláčkovu snahu naučit kněžnu česky oceňoval i Josef Jungmann, který 10. června 1826 Sedláčkovi napsal, že má radost, že se vysoká německá šlechta zajímá o český jazyk, literaturu a kulturu.³³ Sedláček o pokrocích kněžny informoval i Františka Palackého. Dne 16. června 1827 mu napsal, že se ve svém životě nesetkal s nikým, kdo by se tak pilně věnoval studiu češtiny. Zdůraznil, že kněžně osobně a pravidelně radí, jak studovat a jak se zdokonalovat, jakou literaturu číst, jak o ní přemýšlet apod.³⁴

U příležitosti kněžniných jmenin a na počest jejího manžela složil Sedláček roku 1826 oslavné ódy, které přednesl při jejich setkání v Chotěšově. Publikoval je jednak v časopisu *Rozlčnosti pražských Nowin*, jednak jako samostatné tisky. Hlavní motivací k jejich sepsání byl neuvěřitelný pokrok, který

³² Viz [Sc53], s. 22–23.

Knížecí návštěvu v Chotěšově přivítal oslavnou básní Josef Stanislav Zauper (*Zur erfreulichen Ankunft Ihrer königlichen Hoheit Therese Mathilde Amalie Fürstin von Thurn- und Taxis, ec. ec. in Unterwürfigkeit zu Füssen gelegt von höchst Ihren Herrschaft-Chotieschau Beamten. In Monate Junius 1823, 1823, 1 list*).

³³ Jungmannův dopis je uložen ve fondu [JVS].

³⁴ Viz [Sp2], s. 71. Originál Sedláčkova dopisu je uložen ve fondu [FP].

kněžna učinila při studiu českého jazyka. Jedná se o básně *Na Gegj Wysost Neygasněgssj Kněžnu a Panj Terezyi Mathyldu Amalii, Kněžnu z Thurn a Taxis ...* ([X-45, X-43]) a *Na Geho Oswjcenost, Neygasněgssjho Knjžete Karla Borom. Alexandra, Knjžete z Thurn a Taxis ...* ([X-46, X-44]). Německé verze těchto Sedláčkových oslavných básní kněžny a knížete Thurn-Taxis z roku 1826 jsou zachyceny v sešitu [PZS]. Jsou to volné překlady česky publikovaných básní. Není jasné, zda je autorem překladu sám Sedláček nebo se na nich nějakým způsobem podílela kněžna Thurn-Taxis. Nazývají se *Seiner des Carl Boromaeus Alexander Fürsten zu Thurn u. Taxis Durchlaucht im November am Carlstage 1826* a *Ihre der Therese Mathilde Amalie Fürstin zu Thurn u. Taxis geborne Herzogin Meklenburg Strelitz Hoheit 1826 im November Beihöchst Ihrer Ankunft zu Chotieschau* ([PZS], německá část, s. 5–6, 7–8).³⁵

6. Další Sedláčkovy kontakty s kněžnou Thurn-Taxis

Po setkání v Chotěšově si Sedláček s kněžnou Thurn-Taxis pravidelně psal.³⁶ Na počátku roku 1827 znovu ocenil snahu Terezie Matyldy Amalie učít se česky a vyzdvihl vzájemné přátelství s rodinou Thurn-Taxis. Sepsal rozsáhlé novoroční přání, které nechal vytisknout v slavnostní úpravě pod názvem *Na Geho Oswjcenost Neygasněgssjho Knjžete Pána, Pana Karla Alexandra z Thurn a Taxis, a Gegj Králowskau Wysost Neyoswjceněgssj Kněžnu Panj, Panj Terezyi Mathyldu z Thurn a Taxis, rozenau Wéwodkyni z Meklenburk-Strelie, a celý Neygasněgssj Knjžecý Thurn-Taxiský Dům, k novému létu 1827 ...* [X-51]. Doplnil je osmnácti vysvětlujícími poznámkami, které přinášejí zajímavé informace o „domu Thurn a Taxis“, o významných členech jejich rodu, jejich aktivitách a činech.

Sedláček v dopisech kněžnu informoval o pokrocích české literatury a nejrůznějších událostech. Sdělovali si běžné radosti i starosti všedních dnů.³⁷ Sedláček si dopisoval i s jejím manželem Karlem Alexandrem knížetem Thurn-Taxis. V lednu 1827 si kněžna Sedláčkovi stěžovala, že její učitel českého jazyka Dušek z Řezna odešel, a proto nemůže pokračovat v řádném studiu. Psala, jak češtinu studuje, s čím se potýká a jakých dosahuje úspěchů:

Od té doby, co jsem opustila Chotěšov, postrádám veškeré vyučování. Pan Dušek opustil Řezno a všecko moje namáhání, získati nového českého učitele, zůstává marné. Nyní se mi to však podařilo a brzy ho čekám z Prahy, ujišťuji Vás, že s velkou netrpělivostí. ([Sc27], s. 71–72)³⁸

V dalším dopise radostně oznamovala, že z Prahy dorazí nový učitel Vaněk (Waniek) a ona udělala velký pokrok ve znalostech skloňování a časování.

³⁵ Koncepty obou oslavných básní jsou uloženy v archivní složce [Ch-1].

³⁶ Dopisy kněžny Thurn-Taxis adresované Sedláčkovi jsou uloženy v archivní složce [Ch-1]. Jsou psány německy, někdy obsahují česká slova nebo věty, pouze dopis z 16. července 1829 je celý psán česky. Dochovalo se 33 dopisů z let 1827 až 1833 a 1835.

³⁷ O korespondenci Sedláčka a kněžny Thurn-Taxis viz např. [V1] a [Sc27].

³⁸ Jedná se o dopis ze 4. ledna 1827.

Radovala se, že brzy bude zase číst kvalitní českou literaturu. Těšila se na to, že začne studovat díla Dobrovského a novou zásilku *Časopisu Společnosti vlastenského museum v Čechách*:

Každý pokrok v tomto směru mne velice zajímá [rozvoj české literatury]. Dnes vydá se můj nový učitel z Prahy na cestu – doufám, že svojí píli docílím, že porozumím Dobrovského novým pokusům a budu rozuměti sešitům musejníka. Jsem nyní v učení se češtině opět velmi pilnou a pakliže se ničeho nenaučím, nebude to vinou mého učitele, který jazyk svůj dokonale ovládá a je způsobilým mladým mužem. Mnoho jsem zapoměla, leč nyní učinila jsem opět malé pokroky. Přes to však při mém stáří zůstává obrovským úkolem, naučiti se tak těžké řeči; ale, čím těžší tento úkol jest, tím větší je má radost z něho.

([Sc27], s. 72)³⁹

Kněžna na čas v korespondenci polevila, neboť Karel Alexander kníže Thurn-Taxis onemocněl a kněžna s ním odjela na léčení do rakouských lázní Bad Gastein. Zde nadšeně četla Sedláčkův článek *Podivné widěny* [X-50]. Přiznala, že je to pro ni náročné čtení, neboť nerozumí ani tématu (fata morgana), ani jazyku. Požádala Sedláčka, aby pro ni článek přeložil do němčiny, aby se naučila některé nové slovní obraty a spojení. O své četbě napsala:

Na důkaz toho podnikla jsem pilné čtení označených mi listů v musejním časopisu. ... Není to pranic lehký úkol, zcela cizí předmět v cizí řeči popisovati a správně ho chápati ... V pustinách. Půst, nebo postní den vím, co to jest – bude asi tedy tento význam znamenati v postní době. Nejde mi však do hlavy, jak se to hodí do Egypta, k armádě Bonaparta. ([Sc27], s. 73)

V červenci roku 1827 Karel Alexander kníže Thurn-Taxis zemřel a Terezie Matylda Amalie na delší čas studium českého jazyka přerušila. Přála si, aby Sedláček přijel do Řezna na prázdniny (srpen – září), cesta se však neuskutečnila. Sedláček se snažil kněžnu povzbuzovat, zasílal jí dopisy plné hlubokého citu a silné víry. Ani na konci léta k jejich setkání nedošlo, kněžna se totiž musela starat o rodinné záležitosti v Řezně a nemohla přijet do Chotěšova. K jejím jmeninám Sedláček složil v říjnu 1827 báseň, kterou do češtiny přeložil Josef Linda a nechal uveřejnit v *Rozlčnostech pražských Nowin* [X-59].⁴⁰

Kněžna byla Sedláčkovou básní dojata, 17. prosince 1827 odpověděla:

³⁹ Novým učitelem se stal pan Vaněk, kterého v Praze najal kníže Thurn-Taxis, snad na Sedláčkovu doporučení. Podle kněžniných dopisů víme, že se koncem roku 1826 a počátku roku 1827 snažila znalosti češtiny pilně opakovat, procvičovat a rozšiřovat, aby překvapila své české přátele. Vaňkův dopis Sedláčkovi z 8. 1. 1832 je uložen v archivní složce [Ch-1].

⁴⁰ Německý originál se nepodařilo najít; není jasné, proč báseň do češtiny překládal Linda, tj. proč ji Sedláček nepřeložil sám.

Sedláčkovy básně oslavující rodinu Thurn-Taxis ocenil i Václav Michal Pešina z Čechorodu. Z jeho dopisu z roku 1827 se dozvídáme, že Sedláčkovy básně uveřejněné v *Rozlčnostech* dal přečíst svým přátelům (např. prelát z Rajhradu) a přeložit blanenským farářem Josefem Holasou do němčiny a že by měly být otištěny v tzv. *Hormayerově archivu* v číslech dva a tři. Vyjádřil Sedláčkovi obdiv, jak pro český jazyk a kulturu získal kněžnu Thurn-Taxis. Pešinovy dopisy jsou uloženy ve fondu [JVS].

Způsob, jakým oslavujete moje jmeniny, byl tak něžný a významný, že se jim cítím hluboce dojata a vděčností naplněna. ([Sc27], s. 74)

Ve stejném čísle časopisu *Rozličnosti* byla otištěna báseň Magdaleny Dobromily Rettigové, která rovněž oslavovala kněžnu Thurn-Taxis.⁴¹

S rodinou Thurn-Taxisů se Sedláček v letech 1826 a 1827 velmi sblížil, přátelil se s kněžnou, jejím manželem i jejich dětmi. V roce 1827 sepsal oslavnou ódu k sňatku vévody Paula Wilhelma von Württemberga (1797–1860) a Marie Sophie Dorothei Caroliny kněžny Thurn-Taxis (1800–1870), který se konal 17. dubna 1827 v Řezně. Nesla název *Gelegenheit des Vermählungsfeier Herzog Paul Wilhelm von Wartenberg und Sophie Prinzessin Thurn und Taxis Bardenbare aus Böhmen zu Taxishöhen am 17. April 1827* ([PZS], německá část, s. 90–93). Manželství nebylo příliš šťastné. Vévoda se věnoval etnologii a kreslení, studoval a shromažďoval zajímavé sbírky, účastnil se několika dlouhých expedic do Severní Ameriky, Afriky a Austrálie. V manželství se narodil jediný syn, pozdější vévoda Wilhelm Ferdinand Maxmilian Karl von Württemberg (1828–1888). Manželství bylo úředně rozvedeno roku 1835, každý z bývalých manželů pak vedl vlastní nákladný život. Sedláčkovy přání dlouhého a spokojeného společného života se nenaplnilo. Nepodařilo se dohledat ani tištěnou verzi této básně ani Sedláčkovu reakci na rozvod šlechtického páru.

Na velikonoční prázdniny roku 1828 pozvala kněžna Thurn-Taxis Sedláčka do Řezna. Těšila se na jeho společnost. Cesta se však neuskutečnila, neboť v roce 1827 musel na post opata rezignovat Karel Kašpar Reitenberger, opatem byl 13. března 1828 zvolen Adolf Johann Koppmann, který prý se Sedláčkovou cestou nesouhlasil a nepovolil ji. Sedláčkovým kontaktům s kněžnou nepřál, nepodporoval ani jeho osvětovou práci pro český národ.⁴² Kněžna Thurn-Taxis reagovala na zprávu, že Sedláček nepřijede, takto:

⁴¹ Viz [Ret1]. Rettigová se o kněžnu Thurn-Taxis zajímala nesporně pod Sedláčkovým vlivem. Radila se s ním, jak ji oslovovat, v jakém jazyce jí psát, o čem ji informovat, co jí věnovat apod. Též chtěla znát podrobnosti o Sedláčkových cestách do Řezna a Chotěšova. Viz dopisy Rettigové z 26. 11. 1827, 26. 2. 1828, 21. 4. 1828, 1. 1. 1829, 22. 4. 1830 a 22. 11. 1834, které jsou uloženy ve fondu [JVS]. Dokládají, jak Rettigová kněžnu obdivovala, že se naučila česky, jak jí připravila dárek (tobolku), zaslala výtisk svých básní, zajímala se o její život a dotazovala se na její zájmy a zdraví. Z jejich dopisů též vyplývá, že kněžnu obdivoval i Josef Mirovít Král, český katolický kněz, básník, překladatel a spisovatel, i hradecký nakladatel Jan Hostivít Pospíšil.

⁴² Viz kněžnin dopis ze 7. 12. 1827, v němž se poprvé vyjadřuje k situaci v Teplé a zve Sedláčka na Velikonoce do Řezna, a další dopis z 1. 5. 1828, ve kterém píše, že se na opata Koppmanna zlobí, resp. že ho z celého srdce nenávidí. Dopisy jsou uloženy v [Ch1].

Je zřejmé, že sesazení oblíbeného, čínorodého a uměnímilovného opata Reitenbergra vyvolalo v kruzích vysoké šlechty četné diskuse.

Nelze vyloučit, že situace nebyla tak jednoznačná, jak se ze Sedláčkovy korespondence s kněžnou Thurn-Taxis předchozím badatelům jevílo. Nový opat Koppmann snad chtěl upevnit svoji pozici v klášteře, poznat své spolubratry, kteří působili mimo klášter, a právě velikonoční prázdniny k tomu poskytovaly vhodnou příležitost. Vztah Koppmanna a Sedláčka v roce 1828 nemůžeme blíže popsat – ze Sedláčkova dopisu z 30. 9. 1828 však víme, že s Koppmannovým svolením na podzim pobýval na Moravě, cestoval s hrabětem Deymem. Zdůrazňoval, že je v Plzni spokojen a je rád, že se těší důvěře a podpoře svého představeného, tj. opata Koppmanna. Plánoval též návštěvu Teplé a cestu do Řezna. Sedláčkovy dopisy z let 1831 až

Na Vašeho prelata Koppmanna se zlobím. Předně jest mi každé pokrytectví protivné, a po druhé: neodpustím mu nikdy, že Vám zabránil, abyste mne o Velikonocích navštívil. ([Sc44], s. 75)

Sedláček v dopisech Terezii Matyldě Amalii popsal situaci v klášteře a problémy opata Reitenbergra.⁴³ Kněžna měla další informace od svých přátel z Vídně i Čech. Byla přesvědčena, že Koppmannova volba opatem bylo špatné rozhodnutí, které dává zlý příklad mladým členům řádu a bude pro klášter značně nebezpečné. Litovala, že nemůže přijet do Chotěšova, neboť se musí postarat o řadu rodinných věcí. Sedláčka ujistila, že se stále zdokonaluje v češtině a touží přijet do Čech:

Česky se učím stále ještě s radostí a píli a nejsem sama s sebou nespokojena, ačkoli má stará hlava a můj jazyk mi ob čas dělají trochu obtíže. Popřeje-li mi Bůh život, přijdu ještě jistě zase do Vaší krásné vlasti. ([Sc27], s. 74)

Kněžna byla velmi dobře informována, jak se daří jejím přátelům v Čechách, jaké mají starosti, co, či kdo je sužuje. Na jaře 1828 Sedláčkovi napsala:

Takoví šlechtění lidé [Deym] by vlastně měli býti nesmrtelnými. Proč jen pravá zásluha nachází na světě tak málo uznání a odměny, kdežto intriky a nešlechtěné snažení obyčejně dojde svého cíle! Volba Vašeho nového prelata je toho nejlepším dokladem a je známkou doby. Jsou to věru nebezpečné příklady pro dorost a pro správnou morálku. ([Sc27], s. 75)

Na jaře 1828 se Terezie Matylda Amalie rozhodla obdarovat Sedláčka zlatou tabatěrkou jako vyjádření vděku za jeho přátelství a podporu v době, kdy zemřel její manžel, a za výuku českého jazyka. Současně vyjádřila přání, aby Sedláček o daru nikde nemluvil:

... poněvadž by takové uveřejnění bylo jaksi profanací. ... Tento důkaz mého smýšlení pro Vás může míti pouze pro Vaši osobu zájem a podle mého citění vlastně podrží svou cenu lépe, když bude oceněno pouze zúčastněnými a těmi, kdož mají upřímný podíl na původu jeho. ([Sc44], s. 75)

Sedláček se sice chtěl darem pochlubit přátelům, rozhodl se však přání kněžny respektovat. Situace se nakonec vyvinula úplně jinak. Není jasné, zda tomu napomohl sám či se tak stalo bez jeho přičinění a vědomí. O jeho kontaktech s Terezii Matyldou Amalií totiž informovala zpráva, kterou roku 1828 napsal Josef Stanislav Zauper, Sedláčkův kolega a přítel, a zaslal ji do redakce *Pražských novin*. Jako její motto zvolil Goethův verš: *Chceš-li vědět,*

1835 ukazují, že Sedláček si opata vážil, psal mu o své osobní situaci, o svých plánech a aktivitách. Z dopisů vysvítá, že vše činil s jeho vědomím, souhlasem a podporou. Nepodařilo se zjistit, zda a proč Koppmann Sedláčkovu cestu na jaře roku 1828 do Řezna nepovolil, když s jinými cestami problém nebyl. Není vyloučeno, že se Sedláček na opata „vymluvil“, neboť jarní cestování pro něho bylo namáhavé. Sedláčkovy dopisy jsou uloženy ve složce [Ch-7].

⁴³ Viz kapitola v prvním svazku této monografie věnovaná premonstrátům a tepelskému klášteře. Sedláčkovy dopisy kněžně Thurn-Taxis se nepodařilo najít, není jasné, co jí napsal a co se kněžna dozvěděla. Sedláček v klášteře v Teplé pobýval málo, většinu událostí znal proto jen z doslechu.

jak se sluší jednati, Musíš se jen cnostných paní tázati. Ocitujme Zauprova slova, která ukazují, jakou měl z ocenění svého kolegy a přítele radost:

Professor Sedláček, známý zásluhami a horlivostí o vlastenskou řeč a literaturu – dosáhl toho štěstí, již od několika let blížiti se moci k vůbec vážené Řezenské kněžně Terezii z Thurnů a Taxisů, při jejím delším přebývání na jejím českém panství Chotěšově blíž Plzně jí lásku k řeči české vštípití, jí první navedení k této řeči jak dříve v Řezně, tak napotom v Chotěšově poskytnouti – vůbec jeho horlivostí a opatrností stalo se, že tato slavná kněžna německá se až posavade v svém Řezně českou řečí s nesmírnou láskou zabývá, každodenně několik hodin s ní stráví a v ní sobě libuje, i zvláštního učitele této řeči, pana Vaňka, v Řezně u sebe chová, všechny české časopisy a noviny čte a s mým drahým kollegou v nepřetrženém dopisování, zvláště české literatury se týkajícím, stojí. –

Listy a psaní, od české této kněžny jemu zaslané, vysvědčují, jak vděčně ona úctivost a náchylnost jeho k osobě své uznávala. Při druhém navštívení knížecího domu v Řezně, ku kterému professor Sedláček letos o Velikonoci pozván byl, bylo uzavřeno, důkaz této vděčnosti jemu veřejně darem znamenitým na jeho dáti. Okolnosti mu nedovolovaly, na tuto cestu se vydati. Její královská Výsost lítovala písemně, že se to státi nemohlo, a knížecí pan dvorní maršálek, rozený Čech, hrabě z Klenova,⁴⁴ jmenem osvícené kněžny obdržel nařizení v Chotěšově, jemu tento dar doručiti; což se také dne 17. máje v Chotěšově u přítomnosti tamních ouředníků s nesmírným pohnutím obdarovaného stalo. Dar ten pozůstává z velmi stkvostné, z ryzého zlata schvalně ve Vídni velmi mistrně a utěšeně udělané tabáční piksly. Její Výsost sama způsobu a tvármost této nádoby udala a na důkaz své vážnosti k řeči české a národu českému na horní svrchní straně stkvostnými perlami česká slova „NA PAMÁTKU“ vysaditi kázala. – Piksla ta nachází se v nádherném pouzdře, v piksle pak byl tento vlastnoruční list Její Výsosti na profesora Sedláčka:

V Řezně dne 9. máje 1828.

Vaší Velebnosti!

Naleznete v přítomné příloze uskutečnění mé žádosti, kterou jsem se dávno již byla bavila. V připojeném daru na znamení mé uznalosti žádám sobě u Vás obapolnou památku způsobiti. Má zůstatí jakožto setrvající zástava a základ mé nepřetržené vděčné uznalosti za Vaše mnohé ochotnosti a outlou pozorlivost

⁴⁴ Roku 1826 Sedláček napsal oslavnou báseň nesoucí název *An einen edlen Freund in Auslande, dessen Vorältern sich in Böhmen durch Geistthaten ausgezeichnet haben, als er nach Böhmen zurückkehren sollte 1826* ([PZS], německá část, s. 9–10). Věnoval ji „vznešenému příteli v cizině, jehož předkové se v Čechách vyznamenali činy ducha“. Oslavovaný se měl brzy vrátit do Čech, jeho jméno však Sedláček neuvedl. Není vyloučené, že se jednalo o Ignáze hraběte z Klenové (Ignaz Graf von Klenau, † 1829), který byl vrchním stájmistrem a ředitelem stavebních prací knížete Thurn-Taxis, vynikajícím a uznávaným malířem, kreslířem a umělcem, členem akademie umění ve Florencii a stavitelem knížecí rezidence v Řeznu. Mezi jeho předky patřili v 16. až 18. století významní politici, královští úředníci, vojevůdci a vlastníci statků v jižních a západních Čechách. Tuto Sedláčkovu báseň se nepodařilo dohledat v dobovém tisku.

a důkazem mé vážnosti pro Váš český, jak povahou tak řečí svou mně velmi drahý a milý národ; spolu však i ve Vás vždy trvající památku mého upřímného smýšlení způsobiti. V tomto dvojnásobném významu doufám, že předc pro Vás nějakou cenu míti bude, a v té naději obnovuji s potěšením ujišťování své nepřetržené vážnosti.

Terezie kněžna z Thurnů a Taxisů,
rozená vévodkyně z Mecklenburg-Střelíc.⁴⁵

Dne 21. května 1828 poslal Zauper Vinařickému německy psaný dopis obsahující text německy psané Zauprovy zprávy o Sedláčkově vyznamenání, přepis darovacího dopisu kněžny Thurn-Taxis, Sedláčkovu německy psanou oslavnou báseň na kněžnu a jejího manžela, a navíc informace o Sedláčkových aktivitách, matematickém, fyzikálním, dějepisném a teologickém díle. Připojil i údaje o Sedláčkově setkání s ruským carem roku 1823, o brilantovém prstenu, který od něho dostal, a také o darech od plzeňského magistrátu, které Sedláček obdržel roku 1820. Není jasné, proč Zauper Vinařickému tento dopis s tolika informacemi poslal.

Česká verze Zauprova textu o Sedláčkově vyznamenání je datována 18. května 1828, otištěna byla 28. května.⁴⁶ Neobsahuje však Sedláčkovu báseň a informace o jeho publikačních aktivitách a darech, neboť toto vše bylo v okruhu českých čtenářů a vlastenců dobře známé. Pro německé čtenáře však bylo nutno výše uvedené informace připojit, neboť Sedláčkovo jméno nebylo v zahraniční všeobecně známé a jeho spisovatelské aktivity v českém jazyce už vůbec ne.⁴⁷

V časopisu *Neues Archiv für Geschichte, Staatenkunde, Litteratur und Kunst* vyšel roku 1829 článek nazvaný *Ehreauszeichnungen und Belohnungen vaterländischer Gelehrten*, který sepsal F. H. Böckh. V první části podal stručnou informaci o Josefu Stanislavu Zauprovi a jeho pracích o Goethově poezii a překladech Homérových eposů. Ve druhé se věnoval Sedláčkovi a jeho ocenění kněžnou Thurn-Taxis. Třetí část přibližovala životní osudy a dílo Carla Giftschütze (*1753), rakouského pedagoga a autora teologických spisů a textů pro děti.

Böckh podrobně informoval o Sedláčkových stycích s kněžnou Thurn-Taxis, o jeho cestě do Řezna, o kněžnině daru, připomněl i dar ruského cara. V závěru druhé části uvedl báseň *Impromptu ... [X-72]*, kterou Sedláček sepsal jako poděkování za kněžnin dar.⁴⁸

⁴⁵ Viz [Ryl], s. 353–354. Citujeme z Rybičkova článku, který obsahuje doslovný přepis Zauprova textu, zde je však uveden v modernějším a pro nás srozumitelnějším pravopise. Původní Zauprova zpráva *Pocta vlastenci. (Zasláno z Plzně od pána Prof. Zaupera 18. květ. 1828.)* viz Rozlčností pražských Nowin 4(1828), č. 41 z 28. 5., s. 259–260. Není jasné, zda Zauper článek sepsal sám česky nebo si jej nechal přeložit.

⁴⁶ Je možné, že Zauprův německý text přeložil Vinařický, Sedláčkův přítel, který se s Zauprem znal. Jak víme, Zauper uváděl, že česky příliš dobře neumí, žádná jiná jeho česky psaná práce není známa. Není jasné, zda Zauper zamýšlel vydat text německy či česky.

⁴⁷ Více viz [Sl1], Zauprův dopis je na stranách 72 až 75.

⁴⁸ Viz [Bö]. Sedláčkova báseň viz s. 42–43.

Oznámení daru, byť bylo v rozporu s kněžním přáním, nijak nepokazilo jejich vztahy. Připomeňme, že dar byl datován 9. května 1828, předán 17. května a oznámen v tisku již 28. května. Tajemství bylo tedy vyraženo ve velmi krátkém čase.

Zlatá tabatěrka zdobená řadou perel byla velmi drahým a vzácným darem vysoké umělecké hodnoty. Není překvapivé, že byl Sedláček při jeho předání značně překvapen. Daru si nesmírně považoval, rád se jím někdy chlubil mezi přáteli a kolegy. Dokládá to například jeho dopis Zieglerovi:⁴⁹

(Psáno v květnu r. 1828)

Příteli předrahý, přemilový!

Jen v největším spěchu dávám Vám tuto potěšitelnou zprávu. Dar ten jest právě královský.

Rozličná těsná zaměstnávání, neduhy a mrzutosti skoro mne ke psaní neschopného a nevolného učinily, sic bych Vám dávno byl o sobě něco dal vědět a alespoň poděkování za hostinství a připovězenou fyziku byl poslal. Fyziku Vám o vacacích sám přinesu a psaní tuto vynahražuji. Pozdravujte mé přátele v Chrudimi.

Objímám a líbám Vás

Váš celý celičkový

Sedláček. ([Ry1], s. 353)

Všimněme si, že Sedláček Zieglerovi psal o pracovním vytížení, nemoci a mrzutosti, nepsal však o problémech s novým opatem.

Terezie Matylda Amalie nemohla ani v létě roku 1828 přijet do Chotěšova, kam se těšila a kde se chtěla opět se Sedláčkem setkat, neboť onemocněla a musela na léčení. Sedláčkovi si stěžovala, že dlouhou dobu zanedbávala český jazyk a pozvala ho na září do Řezna. Ani toto setkání se neuskutečnilo, neboť kněžna musela pečovat o svou dceru Marii Sofii, která prodělala komplikovaný porod.

V létě roku 1828 kněžna napsala:

Co je v mravním ohledu vinou, jest – tak se mi zdá ve fyzickém ohledu choré tělo ... Kdyby kníže ještě žil, byla bych v tomto roce přijela do Čech a za krátko bych byla nabyla zručnosti v mluvě, neboť s pravidly vašeho jazyka jsem již dosti obeznámena. Bylo by mne těšilo, kdyby vaše důstojnost byla mi v tomto směru popřála svůj posudek. ([Sc27], s. 75–76)

Neuskutečněnou návštěvu v Chotěšově, resp. v Řezně roku 1828 se Sedláček snažil „odčinit“ oslavnou básní *An Ihre Königl. Hochheit Theresia Fürstin von Thurn und Taxis geborne Herzogin von Mecklenburg Strelitz etc. zur*

V nepatrně pozměněné verzi se básně dochovala v [PZS], německá část, s. 36–39.

⁴⁹ Část Sedláčkovy korespondence s Zieglerem vyšla tiskem. Viz [Ry1].

Feier des 15. October 1828. Vorgetragen bei einem zur Verherrlichung dieser Namensfeier gegebenen Festin ([PZS], německá část, s. 25–30), která se nijak nelišila od jeho obvyklých oslavných ód. Ani tuto báseň se nepodařilo dohledat v tištěné podobě.

Na jaře roku 1829 se kněžna v dopise Sedláčkovi svěřila, že se rozhodla obstarat dobré místo svému učiteli českého jazyka, byť ho ztratí a ztíží si tak studium češtiny. V tomto roce Sedláček podruhé navštívil Řezno a zavítal i na dvůr Thurn-Taxisů, kde strávil několik dnů jako osobní host Terezie Matyldy Amalie.⁵⁰ Bylo to jejich poslední setkání. Sedláček sice kněžnu pozval na svoji plzeňskou oslavu dvacátého výročí kněžského svěcení, ale ona nemohla dorazit, neboť jeho psaní přišlo pozdě. Kněžnu prý velmi mrzelo, že mu nemohla ani včas blahopřát. Nadále zůstali v písemném styku, Sedláček jí posílal české časopisy a noviny, nabízel jí zprostředkování spolupráce s českými časopisy a Šebestiánem Hněvkovským.⁵¹

Před Velikonocemi roku 1829 opustil Řezno pan Vaněk, kněžnin učitel českého jazyka. Její studium českého jazyka sice ochablo, ale neskončilo, jak dokazovala její další korespondence.

Dvojnásobně bolestně pociťuji, že musím býti tak dlouho z Čech vzdálena a opravdu se mi stýská po Chotěšově a Chroustovicích. Je to pravá touha po domově. Bohužel já jsem vzdálená! Kdybych tam byla, jistě bych už dokonale česky mluvila – arci se špatnou a cizou výslovností. Zde však se mi naprosto nedostává cviku a příležitosti, abych si zvykla ucho na cizí přízvuk. Český dějepis čtu dosti zběžně a rozumím většinu. Ale poesie zůstává vždy ještě těžkou.

([Sc27], s. 76)

Sedláček kněžnu nadále chválil mezi českými vlastenci a při různých příležitostech oslavoval. Dochovala se jeho *Společenská pjeň ku dni 15^{ho} Zářj zpjwaná w Sedlecjch 1829* ([PZS], s. 129–130).⁵² V jejích třech slokách opěvoval kněžnu Thurn-Taxis a její vztah k českému jazyku a kultuře. Báseň patrně nebyla zveřejněna, Sedláček ji snad kněžně zaslal v soukromém dopise.

⁵⁰ Sedláček v roce 1829 směřoval do historického Švábska (tj. do části Bavorska a Bádenska-Württemberska) a na krátký čas se zastavil v Řeznu, kde ocenil kněžniny znalosti českého jazyka. Podle vzájemné korespondence byl s jejími pokroky spokojen více než jeho „žačka“. Viz dopis kněžny Thurn-Taxis ze 7. března 1829, v němž kněžna uvítala zprávu o plánované Sedláčkově a Deymově cestě do Řezna, resp. dopis z 16. srpna 1829, v němž litovala, že hrabě Deym nemohl dorazit a vzpomínala na milé setkání se Sedláčkem. Dopisy jsou uloženy v archivní složce [Ch1].

⁵¹ Spolupráce kněžny Thurn-Taxis a Hněvkovského se díky Sedláčkovi vyvinula dobře. Hněvkovský kněžně věnoval svoji proslulou báseň *Děwjn*, která ji zaujala a rozhodla se Hněvkovskému zaslat nějakou pozornost. V osobním dopise se dotazovala, zda by mu radost udělaly peníze, stříbrná nádoba nebo nějaká jiná osobnější památka. Viz Sedláčkův dopis z 11. května 1830 adresovaný Hněvkovskému, který je uložen ve fondu [ŠH].

⁵² O tomto setkání se nedochovala žádná zpráva. Není jasné, zda se jednalo o Sedlec nebo Sedlice, obcí s tímto názvem je v Čechách více. Vzhledem k Sedláčkovým častým návštěvám Spáleného Poříčí či Mírošova se mohlo jednat o Sedlec u Starého Plzeňce, v jehož blízkosti se nachází hrad Radyně a rotunda svatého Petra a Pavla v areálu starého slovanského hradíště.

Roku 1830 kněžna Thurn-Taxis do Čech nedorazila, neboť onemocněla a podstoupila léčení v různých lázních.⁵³ Ani v následujících dvou letech se její návštěva v Čechách neuskutečnila, neboť na Plzeňsku řádila cholera.⁵⁴ Ve třicátých letech byla kněžna opakovaně nemocná, zajímala se však o Chotěšov, četla české knihy, které jí Sedláček více či méně pravidelně zasílal. Postupem času se přestávala v českém jazyce pro nemoc a zaneprázdnění vzdělávat, a navíc ztrácela naději, že se znovu do Chotěšova vypraví. V roce 1833 Sedláčka požádala, aby jí popsal setkání panovníků v Mnichově Hradišti, kterému byl přítomen. Prosila, aby jí raději psal německy, neboť

... českému dopisu již sotva asi porozumím; umění to jde u mne s kopce, k velké mé lítosti. Také se mi nedostává času ... Vaši bohatě nadané zemi však v duchu nebudu nikdy cizinkou. ([Sc27], s. 79)

Zdá se, že Sedláček si s kněžnou dopisoval česky i německy.

Roku 1832 podlehl choleře i hrabě Deym, kněžnin i Sedláčkův důvěrný přítel. Z korespondence je patrné, že oba tato smrt výrazně zasáhla. Sedláček na smrt mecenáše a svého přítele reagoval básní „*Běda! běda vlasti! gake slyšjm wzdechy!*“ [X-86], která vyšla roku 1832 v nevelké knížce.⁵⁵

Sedláček napsal 26. dubna 1833 Pešinovi, že jeho báseň věnovaná úmrtí hraběte Deyma získala značný ohlas a velmi dobře se prodává. Připojil jména lidí, kteří za ni zaplatili velké částky. Výnos se rozhodl věnovat na postižené cholerou v Hostinném, zejména na tamní sirotky. O prodeji básně se zmiňoval i v dalším dopise z roku 1833 – sděloval, jak významné lidi požádal o její zakoupení.⁵⁶

⁵³ Ve fondu [JVS] je uložen kněžnin dopis z 22. 11. 1830, v němž Sedláčkovi psala o svém letní programu a rodině. Zmínila též, že darem obdržela knihu od Václava Hanky.

⁵⁴ Kněžna v dopisech psaných Sedláčkovi opakovala svoji touhu přijet do Chotěšova, prosila o informace, co se v Čechách děje, jak pomoci postiženým epidemií, jak podpořit milované v Čechách (viz např. její dopis z 22. 11. 1830, viz [Sc27], s. 78).

⁵⁵ *Traueresänge am Grabe des Philanthropen Herrn Herrn Franz De Paula Grafen Deym ...* První báseň sepsal německy J. S. Zauper, druhou latinsky V. F. Neumann, třetí Sedláček.

Roku 1832 Sedláček svou českou báseň přeložil do němčiny a vydal jako samostatný tisk pod názvem *Traueresang am Grabe des Philanthropen Herrn Herrn Franz De Paula Grafen Deym von Stržitež ...* [X-87].

⁵⁶ Dopisy jsou uloženy ve fondu [VMP].

O komerčním úspěchu básně věnované úmrtí hraběte Deyma Sedláček informoval 20. března 1833 opata Koppmanna. Popsal, kdo již báseň zakoupil, jaký byl výdaj na tisk, jaký je výnos z prodeje, jak na celou záležitost reaguje vdova Gabriela hraběnka Deymová, jaké má sám plány atd. Sedláčkův dopis je uložen v archivní složce [Ch-7]. Z korespondence uložené v archivní složce [Ch-1] vyplývá, že za Sedláčkovu ódu velkorysý příspěvek zaplatili např. Josef Ditrich svobodný pán von Dietrichsberg (1780–1855), velkopodnikatel, majitel realit ve Vidni, mecenáš umění, divadla a vědy (viz dopis z 19. 1. 1833), Ernest Friedrich von Dörnberg (1801–1878), hlavní správce majetku rodu Thurn-Taxis a bratr Wilhelminy von Dörnberg (1803–1835), ženy Maxmiliana Karla knížete Thurn-Taxis (viz dopis ze 17. 4. 1833), Jacob Frint (1766–1834), teolog, spisovatel a biskup diecéze v St. Pöltenu (viz dopis z 24. 4. 1833), Augustin Johann Joseph Gruber (1763–1835), arcibiskup ze Salzburgu, a Kašpar Maria hrabě ze Šternberka (viz dopis z 6. 1. 1833). Sedláček udržoval písemný kontakt s vdovou

Kněžna na Deymovu smrt a na Sedláčkovu ódu reagovala v dopise takto:

Krásně a důstojně opěvoval Jste šlechtného toho muže a vydání oněch tři básní je krásnou obětí lásky i úcty. V našem věku egoismu byl zjev tohoto filantropa tím radostnější a zasloužil si, co Jste pravil a co také zůstane pravdou: Proň každé české srdce chrám! ([Sc27], s. 79)

Sedláček hraběte Deyma, jeho životní osudy, rodinu, vztah k vlasti, jeho dobročinnost a mecenášství ocenil i v nekrologu [X-89], který sepsal německy a publikoval ve slavném divadelním časopisu *Allgemeine Theaterzeitung* ..., v němž jen zřídka vycházely nekrology.

V roce 1833 vedli Sedláček a kněžna čilou korespondenci. Roku 1834 kněžna navštívila Chroustovice, neboť vážně onemocněla její snacha Wilhelmina Carolina Christiana Henrietta z Dörnbergu (1803–1835). Se Sedláčkem se bohužel minula, neboť krátce před jejím příjezdem odjel na cestu „po přátelích“. Sedláčka informovala, že musela narychlo odjet do Berlína, a tudíž se nesetkají. Korespondence pak na delší čas ustala, poslední kněžnin dopis z 18. února 1835 popisuje její běh života v roce 1834. Ze všech dopisů je cítit hluboké přátelství – kněžna Sedláčkovi sdělovala značně emotivní a osobní záležitosti. Není překvapivé, že nejvíce kněžniných dopisů se dochovalo z let 1827 až 1829, kdy se potýkala s manželovou vážnou nemocí, jeho úmrtím a následnými problémy. V té době byl pro ni Sedláček velkou duševní oporou.

Traduje se, že Sedláček dával Terezii Matyldu Amalii za vzor svým studentům a hlavně plzeňským měšťankám, kterým často říkával:

Může-li se kněžna učit českému jazyku, proč by tak neměla činiti i dcera měšťanská? ([Sp2], s. 71)

U Sedláčka to nebyla jen fráze či nějaké vychloubání se svými skvělými a významnými kontakty. Byla to jeho přirozená snaha povzbudit Plzeňany ke studiu mateřského jazyka.

Sedláčkova spolupráce s Terezií Matyldou Amalii kněžnou Thurn-Taxis je připomenuta v prvním díle knihy *Národní museum a naše národní obrození. K stoletému jubileu založení musea*, kterou sepsal Josef Hanuš.⁵⁷ Je zde zdůrazněno, že styky s vysokou šlechtou, která byla nakloněna národním zájmům, pěstovali v první třetině 19. století například Antonín Jaroslav Puchmajer, Václav Hanka, František Palacký a Josef Dobrovský, kteří často vystupovali jako prostředníci mezi lidem, intelektuály a šlechtici. Sedláčkova aktivita v tomto směru plně zapadala do dobových trendů a zvyků.⁵⁸

hraběte Deyma, Marií Gabrielou Antonií Michaelou Franciskou de Paula, rozenou hraběnkou Schaffgotsch (1781–1853). Informoval ji o svých aktivitách i výnosu z prodeje básně, kterou sepsal na oslavu hraběte. V dopise z 19. 12. 1832 hraběnka vzpomínala na dojemná slova, která Sedláček pronesl nad hrobem hraběte Deyma, a děkovala za Sedláčkovu duchovní podporu. Hraběnciny dopisy z let 1831 až 1833 jsou uloženy v archivní složce [Ch-1].

⁵⁷ Viz [Hš1], s. 280.

⁵⁸ Viz [Hš1], zejména s. 299–300.

7. Vztah Sedláčka a kněžny Thurn-Taxis

Přátelství Sedláčka a kněžny Thurn-Taxis trvalo od roku 1826 až do roku 1836, tedy celých deset let. Pro oba bylo velmi důležité a inspirativní. Charakterizoval je roku 1909 Jaroslav Schiebl, který prostudoval jejich korespondenci i Sedláčkovy ódy:

Kněžna hrála v životě Sedláčkově velkou úlohu, neboť veškeré jeho myšlení směřovalo k tomu, aby kněžnu pro vždy získal pro češtinu. Mnoho se mu podařilo. Avšak Sedláček nebyl jí pouze učitelem, byl jí více: upřímně oddaným přítelem, který její ušlechtilé stránky náležitě ocenil a – prost všeho dvořeničského sobectví – sblížil se s ní jako kněz a zkušený přítel a pak věrně po jejím boku setrval, s ní radoval se nad štěstím jejích dětí, s ní truchlil nad úmrtím jejího milovaného chotě a jí poskytoval útěchy. To vše pak šlechetná paní velkodušně, otevřeně, vždy vděčně uznávala. Tím se vysvětluje upřímný, nelíčený tón, jaký z jejích dopisů Sedláčkovi vstříc vyzníval. Byla to krásná a dojmavá melodie jdoucí od srdce k srdci! ([Sc27], s. 80)

O Sedláčkově vztahu ke kněžně Thurn-Taxis viz též [Tho].

8. Čeští vlastenci a kněžna Thurn-Taxis

Pražští vlastenci, jak již víme, kritizovali Sedláčkovu spolupráci se šlechtou, i jeho vazbu na rod Thurn-Taxis. Terezii Matyldu Amalii si však oblíbili, mnozí se snažili získat její podporu a přízeň, jiní jí dedikovali své práce (např. Šebestián Hněvkovský, Josef Jaroslav Langer, František Ladislav Čelakovský) nebo zasílali přání k jmeninám.

Josef Jaroslav Langer (1806–1846), český obrozenecký básník, novinář, sběratel českých pohádek a pověstí a organizátor kulturního a společenského života, projevoval již od studií zájem o slovanské jazyky. Později se zabýval satirou, patřil mezi vyhraněné odpůrce pravosti rukopisů. Kněžně Thurn-Taxis věnoval svoji sbírku *Selanky*.⁵⁹

O Langerově snaze dedikovat kněžně Thurn-Taxis své dílo vypovídají jeho dopisy z roku 1830, které jsou uloženy ve fondu [JVS]. Langer postupoval v souladu se Sedláčkovými představami.

František Ladislav Čelakovský věnoval kněžně svůj překlad *Pana gezernj. Báseň w šesti zpěvých*.⁶⁰

Autorem originálu *The Lady of the Lake*⁶¹ je Walter Scott (1771–1832), slavný skotský básník, prozaik, romanopisec, zakladatel historického románu a přední představitel anglického romantismu.

⁵⁹ Pospíšil, Praha, Hradec Králové, 1830, 190 stran. Langerovy životní osudy a dílo stručně zhodnotil Jaroslav Vlček v knize [Vlč] na stranách 453 až 460.

⁶⁰ Pospíšil, Praha, 1828, 188 stran.

⁶¹ John Ballantyne and Company, Edinburgh, 1810, 433 stran.

O Čelakovského věnování je zajímavá pasáž v Plánkově dopisu Čelakovskému z 29. března 1828, který dokládá zájem české vlastenecké společnosti o spolupráci s kněžnou Thurn-Taxis:⁶²

Já nepochybuji že jste velikou radost s jejím připsáním té osvícené kněžně z Thurn a Taxis učinil, pročez prosím by jste mě o tom jak od ní přijatá byla v budoucím listu spravil, tež také jak ktomu názvu Její kralovska vysost přichází rád byl zvěděl, hned jak jí Sedláček tak nazíval padlo mě to do chtivé zvědavosti.
([B1], s. 348–349)

Čelakovského zájem o spolupráci s kněžnou Thurn-Taxis dokládá i Sedláčkův dopis Palackému z 26. června 1827, v němž sděloval, že ho Čelakovský požádal o zprostředkování kontaktu s kněžnou. Uvedl, že tak rád učiní, ale bude to chvíli trvat, neboť kněžna je v lázních. Prosil, aby Palacký vyřídil Čelakovskému vše potřebné, neboť ztratil Čelakovského dopis i s adresou, a tudíž mu nemůže odpovědět.⁶³

Josef František Karel Devoty (1780–1865), český katolický kněz, znalec historie církevních památek, úspěšný ilustrátor svých historických studií, autor etnografických a archeologických prací a básní, patřil k obdivovatelům kněžny Thurn-Taxis. Z jeho dopisu Sedláčkovi ze 4. března 1828 vyplývá, že kněžně poslal veršované přání k jmeninám. Devoty oceňoval Sedláčkovu práci pro vlast i jeho spolupráci s vysokou šlechtou.⁶⁴

Kněžna si spolupráce s českými spisovateli vážila, měla radost z každého dopisu, zasláné knihy či časopisu. Hluboce ji dojímalý dedikace prací. Radila se se Sedláčkem, jak na ně vhodně reagovat. V dopise z 11. srpna 1829 psala:

Lichotí mi velice, že Vaši krajané ... přikládají chtějí mému jménu nějakou cenu. Avšak právě tato okolnost uvádí mne v rozpaky, neboť mé umění i mé vědomosti jsou stále ještě velmi slabé, tak že se mi zdá, jako bych se přiodívala cizím peřím. ([Sc27], s. 77)

V dopise z 22. listopadu 1829 dokonce psala, že se cítí Češkou a že je nadšena ze Sedláčkových spolupracovníků Hněvkovského a Langerera; chtěla je odměnit a vyjádřit svoji vděčnost za pozornost, kterou jí věnují:

Jsem sice přesvědčena, že jich zásilky a věnování nestaly se v úmyslu nějak interessovaném ... ale jest starým zvykem, odvděčiti se vzájemným darem. V čem ale má tento záležeti? Ve zlatě? V něčem stříbrném? Či jiná památka?
([Sc], s. 77)

Z dopisů, které kněžna Sedláčkovi zaslala, vyplývá, že ji potěšila básně Jana Aloise Sudiprava Rettiga (dopis ze 7. 12. 1827), básně Josefy Pedálové neboli sestry Marie Antonie (dopisy z 28. 11. 1829, 21. 11. 1830 a 21. 11. 1831), díla Josefa Jaroslava Langerera a Šebestiána Hněvkovského (dopis z 28. 4. 1830). Dopisy jsou uloženy v [Ch1].

⁶² Patrně se jednalo o Jana Vlastislava (Vlastimila) Plánka (1789–1865), truhláře, písmáka, básníka, historika a obrozence.

⁶³ Více viz Sedláčkův dopis uložený ve fondu [FP].

⁶⁴ Dopis je uložen ve fondu [JVS].

9. Sedláček a šlechta

Sedláček se snažil ukázat, že i šlechta má zájem o český jazyk, pokud je správně oslovena, pro českou věc získávána a „taktně vedena“. V kruzích českých vlastenců, ale i v tisku, se často připomínalo, že Sedláček úspěšně oslovuje vysokou šlechtu, že jí věnuje svá díla, oslavné ódy a učí ji český jazyk. Někdy to bylo přijímáno s radostí, jindy s kritikou, která mnohdy vycházela ze závisti.⁶⁵

Připomeňme, že Sedláček nebyl jediný, kdo učil význačné osobnosti český jazyk. I jeho žák Antonín Václav Žitek úzce spolupracoval se šlechtou, například s hrabětem Chotkem, s pražskými právníky a úředníky, které se v soukromých hodinách snažil zdokonalovat ve znalosti češtiny. Považoval to za důležitou a přínosnou aktivitu.⁶⁶

Zlatá tabatěrka od kněžny Thurn-Taxis i briliantový prsten, který Sedláček dostal od ruského cara Alexandra I. Pavloviče v roce 1823, přešly do majetku kláštera v Teplé. Opat Gilbert Johann Baptista Helmer oba vzácné dary doživotně propůjčil k užívání Alfonsu Eduardu Jelínkovi, který vedl plzeňské německé premonstrátské gymnázium. Po jeho smrti v roce 1914 se dary vrátily do klášterního pokladu.⁶⁷

10. Císařský pár a následné dary

Zlatá tabatěrka od kněžny Thurn-Taxis nebyla prvním, ani posledním drahocenným darem, který Sedláček dostal. Roku 1832 obdržel křišťálovou číši, kterou mu věnovala rakouská císařovna Karolína Augusta jako poděkování za jeho oddanost jí a císaři Františku I. Stalo se tak u příležitosti čtyřicátého výročí panování jeho císařské milosti Františka I.⁶⁸ Sedláček byl jeho velkým obdivovatelem, byl velmi loajálním českým vlastencem. Císaři nemohl zapomenout, že umožnil výuku českého jazyka na českých středních školách.⁶⁹ Sedláčkovi přátelé si ho někdy kvůli jeho obdivnému vztahu k císaři dobírali:

... téměř každé desáté slovo Sedláčkovo bylo: „Král, národ a řeč naše“, aneb Císař pán ať žije! a že „živ jsa jen pro císaře, s císařem i umřel!“ Kteréžto

⁶⁵ Viz [Sp2], zejména s. 71. Sedláčkovu spolupráci s vysokou šlechtou ocenil i [Pž3], zejména s. 13.

⁶⁶ Viz Žitkův nedatovaný dopis adresovaný Sedláčkovi, který je uložen ve fondu [JVS].

⁶⁷ Viz [Sc27] a [Sc44]. O opatu Helmerovi i profesoru Jelínkovi viz kapitola prvního svazku této monografie věnovaná premonstrátům a tepelskému klášteru.

⁶⁸ Jednalo se o křišťálové sklo, číše byla zakončena stříbrným víčkem, patřil k ní i stříbrný talířek. Viz [Sň2].

K udělení číše Sedláčkovi spontánně gratulovala Magdalena Dobromila Rettigová a jejím prostřednictvím i Václav Michal Pešina z Čechorodu. Rettigová jen litovala, že ji o tomto ocenění Sedláček sám neinformoval a musela se o něm dozvědět od jiných. Viz dopis Rettigové z 12. června 1832, který je uložen ve fondu [JVS].

⁶⁹ Viz *Cyty vssech horliwých Wlastenců Čechů pro Krále ...* [X-6], resp. *Citowé Čechů pro krále G. M. Františka I. při uwedenj Českého gazyka do wyssjch škol*, s. 18–19, in [Ju1].

poslední rčení vztahovalo se k tomu, že Sedláček jsa v posledních dnech choroby své na smyslech již pomínutý, neustále jenom o J. M. Cís. Pánu, jakožto osobě přítomné, mluvil a s ním se obíral. ([Ry6], s. 307)

Je třeba zdůraznit, že Sedláček od roku 1827 nevynechal prakticky žádnou příležitost, aby císaře Františka I. a jeho manželku císařovnu Karolínu Augustu oslavil ódou u příležitosti jejich narozenin či při jejich návštěvě Plzně. Na jejich počest napsal česky, německy i latinsky řadu ód, básní a zpěvů. Mnohé byly složeny narychlo, jejich umělecká hodnota nebyla a ani nemohla být velká. Dnešnímu čtenáři by se mohlo zdát, že Sedláček byl až lokažsky servilní. Narozeniny císařské rodiny se však v 19. století slavily jako „státní svátek“ po celé zemi. Bylo tehdy běžným zvykem psát k této příležitosti oslavné básně, konat slavnosti na školách apod. Sedláček se toho chopil s nadšením, které mu bylo vlastní. Činil tak z vlastního přesvědčení, někdy na žádost školy, města i některých institucí. Byl za to některými českými vlastenci kritizován a zesměšňován. Jeho tvorba pro císaře a císařovnu byla velmi bohatá, napsal a uveřejnil např. ódy [X-26], [X-48], [X-52], [X-54], [X-61], [X-62], [X-63], [X-64] [X-75], [X-80], [X-82], [X-84], [X-90] a [X-91].

Na doporučení opata Koppmanna Sedláček nechal zaslat své oslavné ódy císaři Františku I. a císařovně Karolíně Augustě roku 1830 a 1831 do Vídně. Jejich císařské výsosti je přijaly, císařovna požádala svého hlavního hofmistra a dvorního ceremoniáře Heinricha Wilhelma Gundaccara von Wurmbbrand-Stuppacha (1762–1847), aby jejím jménem zaslal Sedláčkovi děkovný dopis. Sedláček byl na oba dopisy (z 8. 3. 1830 a 23. 4. 1831) hrdý a uložil je mezi svou význačnou korespondenci.⁷⁰ Obdobné dopisy, které potvrzovaly, že císař a císařovna obdrželi Sedláčkovy německy a česky psané verše oslavující jejich narozeniny, resp. korunovaci, Sedláček obdržel od dvorské kanceláře ze Schönbrunnu (viz dopisy z 2. 3. 1830, 29. 3. 1832 a 17. 10. 1832). Byly podepsány jménem Maetin; dochovaly se v archivní složce [Ch-1].

Ve fondu [JVS] je uchován rukopis *Jubelgesag zur erhob. Feyer des 40ten Regierungsjahres S. M. Franz I. am 1. März 1832*, který byl Sedláčkovým příspěvkem k oslavám 40. výročí korunovace císaře Františka I.⁷¹

Poslední hymnus na císaře Františka I. sepsal Sedláček v březnu roku 1835 u příležitosti jeho smrti – viz *Empfindungen bei Schreckennachricht von dem Tode des allegeliebten Landesvaters Franz I.*, 1835 (jedná se o rukopis volného překladu českého originálu, který je uložen ve fondu [JVS], českou verzi se nepodařilo najít).

Koncept tohoto Sedláčkova smutečního textu se dochoval v jeho pozůstalosti uložené v archivní složce [Ch-3]. Z něho vyplývá, že Sedláček císařovu smrt chápal téměř jako konec „rakouského světa“, což není nijak podivné, neboť František I. panoval přes čtyřicet let, v letech 1792 až 1835. Vládu císaře Josefa II. v letech 1780 až 1790 a císaře Leopolda II. v letech 1790 až 1792

⁷⁰ Dopisy jsou uloženy v archivní složce [Ch-1].

⁷¹ Původně byl uložen v *Archivu Národního muzea* pod číslem VI E 3.

Sedláček jako dítě patrně příliš nevnímal. Úmrtí Františka I. bylo pro něho osobním traumatem, neboť císaře ctil a obdivoval.

V sešitu [PZS] jsou zaneseny publikované, německy psané ódy [X-75] (s. 44–47), [X-72] (s. 47–50), [X-80] (s. 51–52) a [X-83] (s. 82–86) a německé verze českých publikovaných ód nesoucí názvy

- *An Sm Kaiserliche Majestät zum 12ten Februar 1827* [X-53] (s. 11–14),
- *Zum Allerhöchsten Geburtsfeste Ihrer Majestät der Kaiserin Königin Carolina am 6. Februar 1827* [X-54] (s. 15–19),
- *Prolog zur Verherrlichung der Geburtsfeier Seiner K. K. Majestät unsers allergnädigsten Landesvater vorgetragen zu Pilsen am 12. Februar 1828* [X-63] (s. 20–22).

Dále jsou v [PZS] obsaženy nepublikované, německy psané oslavné básně

- *Zur Namensfeier Franz des Guten, unsers allgeliebten Kaisers und Königs 1828, vorgetragen in Lautschitz bei Brünn* (s. 22–25),
- *Erklärung des Pilsner Stadtwappens bei Gelegenheit der Anwesenheit Ihrer Alleht. Kai. u. L. Majestät u. dessen in Spt. 1835* neboli *An Seine Majestät Kaiser Franz den I. zur Geburtsfeier 1830 bei Gelegenheit der Übersendung einer Zeichnung des Pilsner Stadtwappens* (s. 53–54),
- *An Ihre k. k. Majestät unsere allgeliebte Landesmutter bei Übersendung einer Abzeichnung der Pilsner Hauptkirche zur hohen Geburtsfeier 1830* (s. 55).

Nepublikované oslavné básně se svým pojetím, strukturou i užitými uměleckými prostředky prakticky neliší od publikovaných. Ukazují, že Sedláček nevynechal jedinou příležitost, kdy mohl oslavovat císaře nebo císařský pár. Zajímavá je báseň na stranách 53–54, která má dva zcela odlišné nadpisy. Není jasné, zda Sedláček po pěti letech „recykloval“ svoji báseň původně sepsanou na počest císaře Františka I. u příležitosti oslavy jeho narozenin a zaslání kresby plzeňského městského znaku v roce 1830 a znovu ji použil roku 1835 u příležitosti představení městského znaku Plzně při plzeňské návštěvě císaře Ferdinanda I. Dobrotivého. Je možné, že v září roku 1835 Sedláček musel vytvořit několik českých, německých i latinských ód oslavujících nového císaře, a tak si „vypomohl“ starší prací. Pokud opravdu nastala tato situace, pak je ojedinělá, byť Sedláček v oslavných ódách opakoval některé básnické obraty a motivy, nikdy nepřebíral celé pasáže.

Je tedy přirozené, že se Sedláčkovi dostalo ocenění od císařovny Karolíny Augusty, která byla loajální a milující manželkou císaře Františka I. a podporovala jeho aktivity.

Podobně laděné ódy sepsával Sedláček i na císaře Ferdinanda I. Dobrotivého a jeho manželku Marii Annu Karolínu, věrnost panovnickému rodu mu byla vším. Novému císaři, resp. nové císařovně věnoval oslavné básně [X-40], [X-116], [X-115], [X-118], [X-117], [X-120], [X-119], [X-121] a [X-122], které publikoval v roce 1824 a 1835.

11. Kněžna Fürstenbergová

Další dar Sedláček dostal roku 1834 od Amálie Kristýny Karolíny kněžny Fürstenbergové, rozené princezny Bádenské. Některé zdroje hovoří o tom, že to byl křišťálový pohár (např. Antonín Rybička), jiné o tom, že to byl krásný cestovní vak.

Amálie Kristýna Karolína Bádenská (1795–1869) byla dcerou Karla Friedricha velkovévody Bádenského (1728–1811) a jeho druhé manželky Luisy Karolíny Geyerové z Geysersbergu (1767–1820). Jednalo se však o morganatické manželství, takže Amálie byla vyloučena z dynastické linie rodu Zähringů.⁷² Původně byla jen baronkou, když se však v roce 1796 její matka stala hraběnkou z Hochbergu, byl i Amálii přiznán hraběcí titul. Roku 1817 jí nevlastní bratr Karel Ludvík Friedrich velkovévoda Bádenský potvrdil dynastickou rodovou příslušnost a udělil knížecí hodnost. O rok později se provdala za Karla Egona II. z Fürstenbergu (1796–1854), který byl dědicem všech rodových panství v Německu, Rakousku, Čechách i na Moravě a patřil k nejvyšší české aristokracii.

Adolf Srb o Sedláčkovi a o daru od Amálie Kristýny Karolíny kněžny Fürstenbergové píše:

V posledních letech stával se záduchivým a zmáhala se v něm předtucha blízké smrti. Nicméně starostliv byl ještě o zřízení české opatrovny v Plzni. Když r. 1834 obdržel skvostný dar od kněžny Fürstenberkové (vak na cestu) pravil přátelům svým: „Když pohlédnu na ten vak, jest mi, jako bych se měl odebrati na nějakou dalekou cestu. Ale jak bych mohl odejít, vždyť se musím ještě snažiti, aby skutečně již brzy otevřena byla ta naše opatrovna.“

([Srb1], s. 34)

I tohoto daru, stejně jako všech ostatních, si Sedláček považoval. Není to překvapivé, uvědomíme-li si, že pocházel ze skromných poměrů a ke svému postavení a všestrannému uznání se dopracoval díky mnohaleté práci a mimořádnému úsilí. Nepodařilo se zjistit, proč kněžna Fürstenbergová nákladný dar Sedláčkovi věnovala, co ji k tomuto daru motivovalo.

⁷² Zähringové (Zähringerové) byla původní panovnická dynastie Bádenska, která byla svržena roku 1918. Jedná se o velkovévodský rod.

